





МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) перший (бакалаврський)

Напрямок підготовки

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри  
світової політики, дипломатії та  
туристичного бізнесу  
Доц. Парфіненко А.Ю.

“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2025 року

З А В Д А Н Н Я  
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ (ПРОЄКТ)

Кружиліна Анна Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Тема роботи «Особливості українсько-польських відносин у  
гуманітарній сфері»

керівник роботи Безрук Олександр Олександрович, к.політ.н., доцент

( прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від №4001-5/869

2. Строк подання студентом роботи 12.05.2025

3. Перелік питань, які потрібно розробити: розкрити сутність поняття «гуманітарна сфера» в контексті міжнародних відносин та проаналізувати основні теоретичні підходи до її вивчення на міжнародній арені; визначити ключові поняття та категорії, що використовуються для дослідження українсько-польських міжнародних відносин; охарактеризувати соціально-політичний та економічний профілі України та Польщі; проаналізувати історичні передумови формування українсько-польської гуманітарної співпраці; визначити основні напрями сучасної взаємодії в

гуманітарній сфері; оцінити вплив геополітичних і соціальних факторів на розвиток двосторонніх відносин; виявити виклики та перспективи поглиблення співпраці; запропонувати рекомендації щодо вдосконалення гуманітарної взаємодії між Україною та Польщею.

#### 4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Розділ 1. Теоретико-методологічні основи дослідження українсько-польських гуманітарних відносин
2.	Розділ 2. Особливості розвитку українсько-польських відносин у гуманітарній сфері

5. Дата видачі завдання 20.12.2024

---

Студент



підпис

Анна КРУЖИЛІНА

ініціали, прізвище

Керівник роботи



підпис

Олександр БЕЗРУК

ініціали, прізвище

## АНОТАЦІЯ

**Кружиліна А. М.** Особливості українсько-польських відносин у гуманітарній сфері.

Робота присвячена комплексному дослідженню українсько-польських гуманітарних відносин. Висвітлено теоретико-методологічні основи, джерельну базу та сутність ключових понять гуманітарної співпраці. Проаналізовано історичний розвиток двосторонніх зв'язків, зокрема вплив Речі Посполитої, Волинської трагедії, демократичних революцій і російської агресії 2014 та 2022 років. Досліджено сучасний стан співпраці, що охоплює культурну дипломатію, освітні програми, наукові проєкти та роль української діаспори в Польщі. Виявлено виклики, такі як фінансові обмеження, міграційні процеси, політизація історичних питань і геополітична нестабільність. Окреслено перспективи розвитку відносин у контексті європейської інтеграції України, зокрема через цифрові ініціативи, залучення молоді та стабільне фінансування.

## ANNOTATION

**Kruzhylina A. M.** Peculiarities of Ukrainian-Polish Humanitarian Relations.

The study is devoted to a comprehensive analysis of Ukrainian-Polish humanitarian relations. It explores the theoretical and methodological foundations, source base, and essence of key concepts of humanitarian cooperation. The historical development of bilateral ties is analyzed, including the impact of the Polish-Lithuanian Commonwealth, the Volyn Tragedy, democratic revolutions, and Russian aggression in 2014 and 2022. The current state of cooperation is examined, encompassing cultural diplomacy, educational programs, scientific projects, and the role of the Ukrainian diaspora in Poland. Challenges such as financial constraints, migration processes, politicization of historical issues, and geopolitical instability are identified. Prospects for the development of relations in the context of Ukraine's European integration are outlined, particularly through digital initiatives, youth engagement, and stable funding.

## **ЗМІСТ**

<b>ВСТУП</b>	<b>6</b>
<b>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ГУМАНІТАРНИХ ВІДНОСИН</b>	<b>12</b>
1.1. Поняття та сутність гуманітарного співробітництва в міжнародних відносинах.	12
1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження	17
1.3. Соціально-політичний та економічний профілі України та Польщі	22
<b>РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН У ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ</b>	<b>29</b>
2.1. Гуманітарна співпраця України та Польщі у політико-історичному контексті	29
2.2. Культурно-освітні зв'язки в українсько-польських відносинах	32
2.3. Вплив історичної пам'яті та перспективи гуманітарних відносин	40
<b>2.4. Перспективи подальшої співпраці та виклики у контексті європейської інтеграції</b>	<b>51</b>
<b>ВИСНОВКИ</b>	<b>54</b>
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</b>	<b>56</b>

## ВСТУП

**Актуальність дослідження.** Українсько-польські відносини мають багатовікову історію, позначену як періодами співпраці, так і складними викликами. У сучасних умовах гуманітарна сфера стала одним із ключових напрямів взаємодії між Україною та Польщею, охоплюючи освіту, культуру, науку, збереження історичної пам'яті та підтримку громадянського суспільства. Водночас глобальні виклики, такі як міграційні процеси, геополітичні зміни та наслідки російської агресії проти України, актуалізують потребу глибшого аналізу особливостей цих відносин. Проблема полягає у необхідності системного осмислення сучасного стану українсько-польської гуманітарної співпраці, виявлення її сильних сторін, викликів та перспектив розвитку в умовах динамічних суспільно-політичних трансформацій.

Отже, актуальність теми зумовлена кількома чинниками. По-перше, гуманітарна співпраця між Україною та Польщею відіграє важливу роль у зміцненні стратегічного партнерства, особливо в умовах європейської інтеграції України. По-друге, спільні проєкти у сфері освіти, культури та науки сприяють формуванню позитивного іміджу обох країн і подоланню історичних непорозумінь. По-третє, зростання міграційних потоків, зокрема української діаспори в Польщі, актуалізує питання інтеграції, міжкультурного діалогу та збереження національної ідентичності.

**Ступінь дослідження проблеми** є досить значним, адже українсько-польські відносини привертають увагу багатьох дослідників. У працях українських вчених, таких як Я. Грицак, О. Забужко, а також польських істориків і політологів, зокрема А. Подраза, З. Ковальського, розглядалися історичні, культурні та політичні аспекти двосторонньої співпраці. Проте сучасні гуманітарні ініціативи, їхній вплив на формування

спільного культурного простору та роль у подоланні стереотипів потребують додаткового вивчення, що й обумовлює актуальність обраної теми.

**Мета дослідження** полягає у комплексному аналізі особливостей українсько-польських відносин у гуманітарній сфері, визначенні їхнього сучасного стану, ключових напрямів та перспектив розвитку.

**Завдання дослідження:**

1. Проаналізувати історичні передумови формування українсько-польської гуманітарної співпраці.
2. Визначити основні напрями сучасної взаємодії в гуманітарній сфері (освіта, культура, наука, збереження історичної пам'яті).
3. Оцінити вплив геополітичних і соціальних факторів на розвиток двосторонніх відносин.
4. Виявити виклики та перспективи поглиблення співпраці.
5. Запропонувати рекомендації щодо вдосконалення гуманітарної взаємодії між Україною та Польщею.

**Об'єкт дослідження** – українсько-польські відносини у гуманітарній сфері.

**Предмет дослідження** – особливості, напрями та перспективи гуманітарної співпраці між Україною та Польщею в сучасних умовах.

**Методи дослідження** включають історико-порівняльний аналіз для вивчення еволюції відносин, контент-аналіз нормативно-правових документів і програм співпраці, статистичний метод для оцінки кількісних показників (наприклад, обсягів фінансування проєктів, кількості студентських обмінів), а також кейс-стаді для аналізу конкретних ініціатив (наприклад, спільних культурних фестивалів чи освітніх програм).

Дослідження українсько-польських гуманітарних відносин спирається на широкий спектр джерел і літератури, які охоплюють історичні, соціальні, культурні, міграційні та політичні аспекти співпраці між двома країнами. Ці джерела включають наукові статті, звіти міжнародних організацій,

аналітичні доповіді, а також публікації в періодичних виданнях, які висвітлюють сучасний стан і перспективи гуманітарної взаємодії. Особлива увага приділяється впливу новітніх викликів, таких як російська агресія проти України, міграційні процеси та європейська інтеграція, на розвиток двосторонніх відносин. У цьому підрозділі систематизовано ключові джерела, які формують теоретичну та емпіричну базу для аналізу українсько-польських гуманітарних зв'язків, з акцентом на сучасні дослідження, опубліковані після 2022 року.

Наукові статті, опубліковані в міжнародних і українських журналах, є важливим джерелом для аналізу гуманітарних відносин. Одним із ключових джерел є стаття Н. Завадської-Палуектау «Ukrainian refugees in Polish press» (2023), яка аналізує дискурс польських медіа щодо українських біженців після початку повномасштабної війни в Україні. Авторка досліджує, як медійні наративи впливають на суспільне сприйняття українців у Польщі, підкреслюючи роль гуманітарної підтримки та культурної інтеграції [52, с. 3]. Ця робота є цінною для розуміння того, як медіа формують суспільну думку та сприяють міжкультурному діалогу.

Ще одне важливе джерело – стаття Б. Чепіля та Я. Янчака «Humanitarian superpower» Ukrainian refugees in Poland post-2022» (2024), опублікована в Eastern Journal of European Studies. Автори аналізують роль Польщі як ключового реципієнта українських біженців і розглядають гуманітарні ініціативи, спрямовані на їхню інтеграцію, зокрема освітні програми та культурні заходи. Дослідження підкреслює, що гуманітарна співпраця стала основою для зміцнення українсько-польських відносин у період кризи [20, с. 45]. Ця робота є актуальною для оцінки впливу міграційних процесів на гуманітарну сферу.

Стаття Я. Домарадзького та співавторів «Volunteering in the Ukrainian refugee crisis in Poland» (2022), опублікована в Frontiers in Public Health, фокусується на ролі волонтерських ініціатив у наданні гуманітарної

допомоги українським біженцям. Автори наголошують, що волонтерство стало важливим елементом неформальної гуманітарної співпраці, сприяючи соціальній згуртованості та подоланню стереотипів [24, с. 7]. Це джерело цінне для аналізу недержавних акторів у гуманітарних зв'язках.

Дослідження в *Journal of Migration and Health* (2023) під назвою «War trauma among Ukrainian refugees in Poland» розглядає психологічні аспекти інтеграції біженців, акцентуючи на необхідності гуманітарних програм із психологічної підтримки. Стаття підкреслює, що травми війни впливають на здатність біженців адаптуватися до нового середовища, що вимагає спеціалізованих освітніх і культурних ініціатив [32, с. 4]. Це джерело є важливим для розуміння соціальних викликів гуманітарної співпраці.

Стаття П. Длугоша, Л. Кривачук та Д. Іздебської-Длугош «War refugees from Ukraine: Life in Poland and future plans» (2022) аналізує життєві умови українських біженців у Польщі та їхні плани на майбутнє. Дослідження показує, що гуманітарні програми, такі як мовні курси та культурні заходи, відіграють ключову роль у полегшенні адаптації біженців [23, с. 12]. Ця робота є цінною для оцінки практичного значення гуманітарних ініціатив.

Поряд із науковими статтями, аналітичні звіти міжнародних і національних організацій є важливим джерелом для дослідження українсько-польських гуманітарних відносин. Звіт Monitor Deloitte (2022) «Refugees from Ukraine in Poland: Challenges and potential for integration» аналізує виклики інтеграції українських біженців і підкреслює значення освітніх і культурних програм для їхньої адаптації. Документ наголошує на необхідності співпраці між державними та недержавними організаціями для забезпечення ефективної гуманітарної підтримки [38, с. 10]. Цей звіт є цінним для розуміння інституційних аспектів співпраці.

Звіт Narodowy Bank Polski (2023) «Socio-economic situation of Ukrainian migrants in Poland» досліджує соціально-економічні умови життя українських мігрантів у Польщі, акцентуючи на їхній участі в освітніх і

культурних проєктах. Документ підкреслює, що гуманітарні ініціативи сприяють не лише інтеграції, а й економічному розвитку Польщі [39, с. 15]. Це джерело є важливим для аналізу економічного виміру гуманітарних зв'язків.

Звіт EWL, Studium Europy Wschodniej UW (2023) «From Poland to Germany: New trends in Ukrainian refugee migration» розглядає міграційні потоки українців через Польщу до інших країн Європи. Автори зазначають, що гуманітарні програми в Польщі, такі як підтримка освіти та культурної діяльності, впливають на рішення біженців залишатися в країні чи мігрувати далі [28, с. 8]. Цей звіт допомагає зрозуміти динаміку міграційних процесів у контексті гуманітарної співпраці.

Українські джерела також відіграють важливу роль у дослідженні українсько-польських гуманітарних відносин. Стаття В. Тарасенка «Українсько-польська гуманітарна співпраця: сучасний стан та перспективи» (2023), опублікована у віснику «Міжнародні відносини», аналізує сучасні напрями співпраці, зокрема в освіті, культурі та науці. Автор підкреслює, що спільні проєкти, такі як академічна мобільність і культурні фестивалі, сприяють європейській інтеграції України [12, с. 22]. Це джерело є ключовим для розуміння стратегічного значення гуманітарної співпраці.

Праця Л. Филипович і Г. Гофмана «Україно-польські наукові відносини в сфері релігієзнавства: віхи новітньої історії, постаті, перспективи» (2023) фокусується на науковій співпраці в релігієзнавстві, підкреслюючи її роль у формуванні спільного інтелектуального простору. Автори наголошують, що такі ініціативи сприяють подоланню історичних стереотипів і зміцненню міжкультурного діалогу [14, с. 45]. Ця робота є цінною для аналізу наукового виміру гуманітарних зв'язків.

**Практична значущість** роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані органами державної влади, громадськими

організаціями та освітніми установами для розробки стратегій поглиблення гуманітарної співпраці. Запропоновані рекомендації сприятимуть підвищенню ефективності спільних проєктів, зміцненню міжкультурного діалогу та підтримці української діаспори в Польщі.

Апробація проводилася шляхом виступів на студентських наукових конференціях, зокрема на Міжнародній науково-практичній конференції «Гуманітарні виклики сучасності» (м. Київ, 2024 р.), а також через публікацію статті «Роль культурних фестивалів у зміцненні українсько-польських відносин» у збірнику наукових праць «Молодий вчений» (2024 р.).

Таким чином, дослідження українсько-польських відносин у гуманітарній сфері є важливим як з наукової, так і з практичної точки зору, адже воно сприяє поглибленню взаєморозуміння між народами, зміцненню партнерства та формуванню спільного європейського майбутнього.

**Структура роботи** складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 49 сторінок тексту, 2 рисунки, 1 таблиця. Список джерел включає 53 найменування літератури, з них 34 електронних публікацій.

## **РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ГУМАНІТАРНИХ ВІДНОСИН**

### **1.1. Поняття та сутність гуманітарного співробітництва в міжнародних відносинах.**

Гуманітарне співробітництво є однією з ключових складових сучасних міжнародних відносин, що відіграє важливу роль у формуванні глобального порядку, заснованого на принципах взаємоповаги, культурного розмаїття та спільних цінностей. У контексті глобалізації, зростання геополітичних напружень і нових викликів, таких як міграційні кризи, війни та кліматичні зміни, гуманітарна співпраця набуває особливого значення як інструмент «м'якої сили», спрямований на гармонізацію суспільних відносин, зміцнення міжкультурного діалогу та підтримку сталого розвитку. Цей підрозділ присвячено аналізу поняття та сутності гуманітарного співробітництва, його ролі в системі міжнародних відносин, а також ключових характеристик і функцій, які визначають його значення для сучасного світу.

Гуманітарне співробітництво можна визначити як комплексну форму міжнародної взаємодії, що охоплює співпрацю між державами, міжнародними організаціями, недержавними інституціями та окремими акторами у сферах культури, освіти, науки, збереження історичної пам'яті, захисту прав людини, соціального захисту та гуманітарної допомоги. Український дослідник О. Коппель зазначає, що гуманітарне співробітництво є «формою міжнародної взаємодії, яка базується на принципах рівності, взаємної поваги та спільних цінностей і спрямована на гармонізацію суспільних відносин через культурний, освітній і науковий обмін» [7, с. 35]. Це визначення підкреслює багатогранність гуманітарної

співпраці, яка виходить за рамки суто політичних чи економічних інтересів і акцентує на людському вимірі міжнародних відносин.

Інший український вчений, І. Матяш, наголошує, що гуманітарне співробітництво є не лише інструментом дипломатії, а й механізмом створення спільного культурного простору, який сприяє інтеграції народів і подоланню історичних конфліктів [10, с. 25]. Таке розуміння гуманітарної співпраці акцентує на її здатності формувати довіру між державами та народами, що є особливо важливим у регіонах із складною історичною спадщиною, таких як Центральна та Східна Європа.

На міжнародному рівні гуманітарне співробітництво часто асоціюється з діяльністю таких організацій, як ЮНЕСКО, Європейський Союз чи Рада Європи, які розробляють програми для підтримки культурного розмаїття, освіти та прав людини. Наприклад, програма Erasmus+ демонструє, як академічна мобільність може сприяти гуманітарній інтеграції, створюючи можливості для студентів і викладачів обмінюватися досвідом і знаннями [8, с. 58]. Таким чином, гуманітарне співробітництво охоплює як державні, так і недержавні ініціативи, спрямовані на зміцнення людського капіталу та соціальної згуртованості.

Сутність гуманітарного співробітництва полягає у його здатності створювати платформи для діалогу, які сприяють не лише обміну знаннями, а й формуванню спільних цінностей і взаєморозуміння. За словами М. Гнатюка, «гуманітарна співпраця є основою культурної дипломатії, яка дозволяє державам просувати свої цінності та досягнення на міжнародній арені, не вдаючись до примусу» [3, с. 80]. Це робить гуманітарне співробітництво унікальним інструментом, що поєднує м'яку силу з практичними результатами, такими як підвищення рівня освіти, збереження культурної спадщини чи підтримка соціально вразливих груп.

Гуманітарне співробітництво має кілька ключових характеристик, які визначають його роль у міжнародних відносинах.

Воно ґрунтується на універсальних принципах, таких як повага до прав людини, культурне розмаїття, рівність і толерантність. Ці принципи дозволяють долати ідеологічні бар'єри та створювати основу для співпраці навіть між державами з різними політичними системами [7, с. 37].

Гуманітарна співпраця охоплює різні сфери – від освіти й культури до охорони здоров'я, соціального захисту та гуманітарної допомоги. Наприклад, спільні українсько-польські проекти у сфері освіти включають не лише студентські обміни, а й розробку спільних навчальних програм [8, с. 60].

На відміну від економічних чи військових угод, результати гуманітарних проектів мають тривалий вплив, сприяючи формуванню позитивного сприйняття країн-партнерів у суспільній свідомості. Наприклад, культурні фестивалі, такі як «Дні України в Польщі», сприяють популяризації української культури та зміцненню двосторонніх відносин [3, с. 82].

Гуманітарне співробітництво адаптується до сучасних викликів, таких як цифрова трансформація, міграційні кризи чи кліматичні зміни. Наприклад, під час пандемії COVID-19 багато гуманітарних проектів перейшли в онлайн-формат, що дозволило зберегти їхню ефективність [1, с. 115].

Гуманітарна співпраця є доступною для різних акторів – від держав до громадських організацій і окремих громадян, що робить її демократичним інструментом міжнародної взаємодії [10, с. 27].

Гуманітарне співробітництво виконує низку важливих функцій у системі міжнародних відносин. По-перше, це функція інтеграції, яка сприяє зближенню народів через спільні культурні, освітні та наукові ініціативи. Наприклад, програми академічної мобільності, такі як Erasmus+ або польсько-українські стипендійні програми, створюють можливості для студентів і викладачів поглиблювати знання про культуру та історію

партнерських країн [8, с. 59]. Це сприяє формуванню спільного європейського простору, що є особливо важливим для України в контексті її європейської інтеграції.

По-друге, гуманітарне співробітництво виконує функцію стабілізації, адже воно часто спрямоване на підтримку країн, що переживають кризи. Наприклад, після початку російської агресії проти України в 2014 році Польща активно підтримувала гуманітарні ініціативи, спрямовані на реінтеграцію переселенців і надання психологічної допомоги постраждалим [6, с. 115]. Ці проєкти не лише допомогли вирішити нагальні соціальні проблеми, а й зміцнили довіру між українським і польським суспільствами.

По-третє, гуманітарна співпраця виконує функцію просування національних інтересів. Культурна дипломатія, як частина гуманітарного співробітництва, дозволяє державам презентувати свої досягнення та цінності на міжнародній арені. Наприклад, організація виставок українського мистецтва в Польщі чи польських культурних подій в Україні сприяє популяризації національних культур і формуванню позитивного іміджу країн [3, с. 83].

А також, гуманітарне співробітництво виконує функцію превенції конфліктів, адже воно сприяє подоланню історичних стереотипів і непорозумінь. У контексті українсько-польських відносин це особливо актуально, адже спільна історія двох народів має як періоди співпраці, так і конфліктів. Спільні історичні дослідження, підтримувані Інститутом національної пам'яті України та польськими інституціями, дозволяють створювати діалог щодо складних сторінок минулого [10, с. 28].

Незважаючи на численні переваги, гуманітарне співробітництво стикається з низкою викликів. По-перше, це обмеженість фінансування, що часто перешкоджає реалізації масштабних проєктів. Наприклад, О. Богданов зазначає, що багато гуманітарних ініціатив між Україною та Польщею залежать від грантової підтримки ЄС, що створює нестабільність у їхній

реалізації [1, с. 48]. По-друге, бюрократичні перешкоди, такі як складні процедури отримання віз чи визнання дипломів, ускладнюють академічну мобільність і культурний обмін [8, с. 61].

По-третє, геополітичні конфлікти, зокрема російська агресія проти України, створюють додаткові виклики для гуманітарної співпраці. О. Забужко підкреслює, що війна посилила потребу в гуманітарних програмах, але водночас ускладнила їхню реалізацію через безпекові ризики та економічні обмеження [6, с. 113]. Водночас війна також відкрила нові можливості для співпраці, зокрема в сфері підтримки біженців і популяризації української культури за кордоном.

Перспективи гуманітарного співробітництва пов'язані з цифровими технологіями, які дозволяють розширювати доступ до освітніх і культурних ресурсів. Наприклад, онлайн-платформи для вивчення мов чи віртуальні музеї стають важливими інструментами гуманітарної взаємодії [1, с. 50]. Крім того, залучення молоді та громадських організацій до гуманітарних проєктів сприяє їхній інноваційності та ефективності.

У контексті українсько-польських відносин гуманітарне співробітництво відіграє особливу роль, адже воно сприяє не лише зміцненню двостороннього партнерства, а й європейській інтеграції України. Спільні освітні програми, культурні фестивалі, наукові конференції та ініціативи зі збереження історичної пам'яті створюють міцну основу для діалогу між двома народами. Як зазначає О. Богданов, «гуманітарна співпраця з Польщею є важливим елементом гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами, що сприяє інтеграції України до ЄС» [1, с. 47].

Отже, гуманітарне співробітництво є багатогранним явищем, яке поєднує культурні, освітні, наукові та соціальні аспекти міжнародних відносин. Його сутність полягає у створенні мостів між народами, що сприяють взаєморозумінню, стабільності та розвитку. У сучасних умовах

гуманітарна співпраця залишається незамінним інструментом для подолання глобальних викликів і зміцнення міжнародного партнерства, зокрема між Україною та Польщею.

## **1.2. Понятійно-категоріальний апарат дослідження**

Культурне співробітництво, за визначенням Ізара [33], — це взаємні, ненасильницькі транскордонні взаємодії, що здійснюються між культурами та передбачають залучення як державних, так і недержавних акторів. Головною метою таких взаємодій є досягнення глибшого взаєморозуміння, налагодження сталого діалогу та розвитку довготривалих відносин між учасниками процесу.

Освітню співпрацю Гокхале [32] трактує як педагогічний підхід, за якого студенти з різними рівнями академічної підготовки працюють у малих групах задля спільного навчального результату, при цьому кожен учасник несе відповідальність як за власне навчання, так і за навчання інших членів групи.

Історичну пам'ять Моріс Гальбвакс [32] визначає як соціокультурну конструкцію, що забезпечує передачу колективних наративів про минуле, сприяє формуванню групової ідентичності та підтримує зв'язок між поколіннями.

Шиммельфеннінг і Зедельмаєр [44] розглядають європейську інтеграцію як багатовимірний процес поступового пристосування держав до політичних, правових, економічних і культурних стандартів Європейського Союзу. Однією з форм цього процесу є участь країн-кандидатів у спільних програмах, таких як Erasmus+ і Horizon 2020.

Своєю чергою, Істон [27] описує політичну систему як сукупність взаємодій, через які в суспільстві здійснюється авторитетний розподіл цінностей. Уточнюючи це поняття, Алмонд і Павелл (Almond & Powell, 1966/1978) підкреслюють, що політична система — це структурно-функціональний комплекс інститутів, норм і ролей, які

формують, реалізують і контролюють політичну владу, забезпечуючи суспільну стабільність і регуляцію [15].

Дослідження гуманітарних зв'язків між державами вимагає використання комплексного методологічного апарату, який дозволяє враховувати багатогранність цього явища, що охоплює культурні, освітні, наукові, соціальні та міграційні аспекти міжнародної взаємодії. Гуманітарні зв'язки, як складова міжнародних відносин, є динамічним процесом, що формується під впливом історичних, політичних, економічних і соціокультурних факторів. Для їхнього аналізу застосовуються різні методологічні підходи, які забезпечують системне осмислення явища, виявлення закономірностей і прогнозування перспектив розвитку. У цьому підрозділі розглядаються основні методологічні підходи до дослідження гуманітарних зв'язків між державами, з акцентом на українсько-польські відносини, а також обґрунтовується їхня доцільність у контексті сучасних викликів, таких як міграція, війна та європейська інтеграція.

Методологічні підходи до дослідження гуманітарних зв'язків базуються на міждисциплінарному підході, який поєднує теорії міжнародних відносин, соціології, культурології, політології та історії. Гуманітарні зв'язки, за визначенням В. Тарасенка, є «комплексною системою взаємодії, що включає культурний обмін, освітні програми, наукову співпрацю та соціальну інтеграцію, спрямовані на зміцнення партнерства між державами» [6, с. 22]. Для аналізу таких зв'язків використовуються як традиційні, так і новітні методологічні підходи, які дозволяють враховувати специфіку гуманітарної сфери.

Основними методологічними підходами до дослідження гуманітарних зв'язків є:

1. Системний підхід, який розглядає гуманітарні зв'язки як цілісну систему взаємопов'язаних елементів (культура, освіта, наука, міграція), що функціонують у рамках міжнародних відносин. Цей

підхід дозволяє аналізувати взаємодію між різними акторами (державами, громадськими організаціями, індивідами) та оцінювати їхній вплив на розвиток двосторонніх відносин. Наприклад, Л. Филипович і Г. Гофман застосовують системний підхід для аналізу українсько-польських наукових зв'язків у сфері релігієзнавства, підкреслюючи їхню роль у формуванні спільного інтелектуального простору [14, с. 42].

2. Порівняльний підхід, який передбачає зіставлення досвіду гуманітарної співпраці різних країн для виявлення спільних рис і особливостей. У контексті українсько-польських відносин порівняльний підхід дозволяє оцінити, як гуманітарні ініціативи, такі як академічна мобільність чи культурні фестивалі, впливають на інтеграцію української діаспори в Польщі порівняно з іншими країнами [12, с. 22].
3. Інституційний підхід, який акцентує на ролі інститутів (державних, недержавних, міжнародних організацій) у формуванні гуманітарних зв'язків. Наприклад, М. Литвин зазначає, що інститути, такі як Польський інститут у Києві чи Інститут національної пам'яті України, відіграють ключову роль у реалізації спільних наукових і культурних проєктів [9].
4. Соціокультурний підхід, який зосереджується на ролі культури, ідентичності та соціальних практик у формуванні гуманітарних зв'язків. Цей підхід є особливо актуальним для аналізу українсько-польських відносин, де історичні наративи та культурна спадщина впливають на сучасну співпрацю. К. Демчук і О. Крайовська підкреслюють, що соціокультурний підхід дозволяє зрозуміти, як міграційні процеси змінюють культурний ландшафт Польщі та сприяють формуванню нових форм гуманітарної взаємодії [10].

5. Конструктивістський підхід, який розглядає гуманітарні зв'язки як процес конструювання спільних ідентичностей і наративів через діалог і взаємодію. Цей підхід є корисним для аналізу того, як спільні історичні дослідження чи культурні події сприяють подоланню стереотипів і формуванню позитивного іміджу України в Польщі [7, с. 45].

Українсько-польські гуманітарні зв'язки є унікальним об'єктом дослідження, адже вони формуються в умовах складної історичної спадщини, сучасних геополітичних викликів і активних міграційних процесів. Системний підхід дозволяє розглядати ці зв'язки як багатокomпонентну систему, що включає освітні програми, культурні ініціативи, наукову співпрацю та інтеграцію мігрантів. Наприклад, Cedos у своєму звіті про польсько-українські академічні стосунки аналізує, як програми обміну студентами сприяють не лише освітній, а й соціальній інтеграції, створюючи мережу взаємодії між молоддю двох країн [8, с. 15].

Порівняльний підхід є ефективним для зіставлення українсько-польських гуманітарних зв'язків із співпрацею України з іншими країнами, наприклад, Німеччиною чи Канадою. Це дозволяє виявити унікальні риси, такі як значний вплив історичної пам'яті на українсько-польські проєкти, зокрема в рамках діяльності Інституту національної пам'яті [4]. Інституційний підхід допомагає оцінити роль таких організацій, як Польсько-українська господарча палата чи Фонд «Наш вибір», у реалізації гуманітарних ініціатив, спрямованих на підтримку української діаспори в Польщі [10].

Соціокультурний підхід є особливо важливим у контексті міграційних процесів, які посилилися після 2014 року та особливо після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році. К. Демчук і О. Крайовська зазначають, що міграція українців до Польщі не лише змінила демографічний склад країни, а й стимулювала нові форми культурної

взаємодії, такі як фестивалі української культури чи спільні релігійні заходи [13, с. 137]. Це сприяє формуванню гібридних ідентичностей, які поєднують українські та польські культурні елементи.

Конструктивістський підхід дозволяє аналізувати, як гуманітарні зв'язки впливають на формування спільного наративу про українсько-польське партнерство. Наприклад, спільні наукові конференції, організовані НАН України та Польською академією наук, сприяють створенню діалогу щодо складних історичних питань, таких як Волинська трагедія, що допомагає подолати взаємні стереотипи [9, с. 47].

Кожен із зазначених підходів має свої переваги та обмеження. Системний підхід забезпечує цілісне бачення гуманітарних зв'язків, але може бути складним у реалізації через потребу в обробці великого обсягу даних. Порівняльний підхід дозволяє виявити унікальні риси співпраці, але вимагає ретельного добору країн для порівняння, щоб уникнути спрощень. Інституційний підхід ефективний для аналізу ролі організацій, але може недооцінювати вплив неформальних ініціатив, таких як волонтерські проєкти [10, ст. 140].

Соціокультурний підхід є цінним для розуміння культурних і соціальних аспектів, але його суб'єктивність може ускладнювати кількісний аналіз. Конструктивістський підхід допомагає зрозуміти, як формуються спільні ідентичності, але його абстрактність може обмежувати практичне застосування. Для подолання цих обмежень доцільно комбінувати підходи, створюючи комплексну методологічну основу. Наприклад, поєднання системного та соціокультурного підходів дозволяє одночасно аналізувати інституційні механізми співпраці та їхній вплив на культурну ідентичність.

Дослідження українсько-польських гуманітарних зв'язків стикається з кількома методологічними викликами. По-перше, це обмеженість доступу до даних, особливо щодо неформальних ініціатив, таких як діяльність громадських організацій чи волонтерських груп. По-друге, вплив

політичних і геополітичних факторів, таких як війна в Україні, може ускладнювати об'єктивний аналіз, оскільки гуманітарні проекти часто мають політичне підґрунтя [6, с. 25]. По-третє, історичні наративи, які різняться в Україні та Польщі, можуть впливати на інтерпретацію даних, що вимагає застосування конструктивістського підходу для деконструкції таких наративів.

Для подолання цих викликів доцільно використовувати змішані методи дослідження, які поєднують якісний і кількісний аналіз. Наприклад, контент-аналіз документів, інтерв'ю з учасниками гуманітарних проектів і статистичний аналіз даних про міграцію чи студентські обміни можуть забезпечити повноцінну картину співпраці. Крім того, залучення міжнародних експертів і використання порівняльного підходу дозволяє уникнути упередженості та підвищити об'єктивність дослідження.

Методологічні підходи до дослідження гуманітарних зв'язків між державами, зокрема українсько-польських, включають системний, порівняльний, інституційний, соціокультурний і конструктивістський підходи, кожен із яких має свої переваги та обмеження. Їхнє комбіноване застосування дозволяє створити комплексну методологічну основу, яка враховує багатогранність гуманітарної співпраці. У контексті українсько-польських відносин ці підходи допомагають аналізувати вплив історичних, культурних і міграційних факторів на розвиток співпраці, а також оцінювати її внесок у європейську інтеграцію України. Подальші дослідження потребують поглиблення аналізу неформальних ініціатив і використання цифрових технологій для збору та обробки даних, що підвищить точність і практичну цінність результатів.

### **1.3. Соціально-політичний та економічний профілі України та Польщі**

Україна, як незалежна держава, з моменту проголошення незалежності у 1991 році, проходить складний шлях трансформації своєї

соціально-політичної та економічної системи. Цей процес супроводжується численними викликами, включаючи політичну нестабільність, економічні кризи та зовнішні загрози.

Політична система України характеризується як парламентсько-президентська республіка, де Президент є главою держави, а Верховна Рада — законодавчим органом. З моменту незалежності країна пережила кілька політичних криз, включаючи Помаранчеву революцію 2004 року та Революцію Гідності 2013-2014 років, які засвідчили прагнення громадян до демократичних змін та боротьби з корупцією.

Однією з ключових проблем залишається корупція, яка пронизує багато сфер державного управління. Згідно з Індексом сприйняття корупції Transparency International, Україна у 2020 році посідала 117 місце серед 180 країн, що свідчить про високий рівень корупції [17, с. 327-335]. Це негативно впливає на довіру громадян до влади та інвесторів до економіки країни.

У сфері прав людини та свобод спостерігається поступовий прогрес, зокрема у забезпеченні свободи слова та зібрань. Проте, ситуація у тимчасово окупованих територіях, таких як Крим та окремі райони Донецької та Луганської областей, залишається складною, з численними повідомленнями про порушення прав людини.

Економіка України з моменту здобуття незалежності зазнала значних змін. У 1990-х роках країна пережила глибоку економічну кризу, з падінням ВВП більш ніж удвічі [47]. З початку 2000-х років спостерігалось поступове відновлення, проте економіка залишалася вразливою до зовнішніх шоків та внутрішніх проблем.

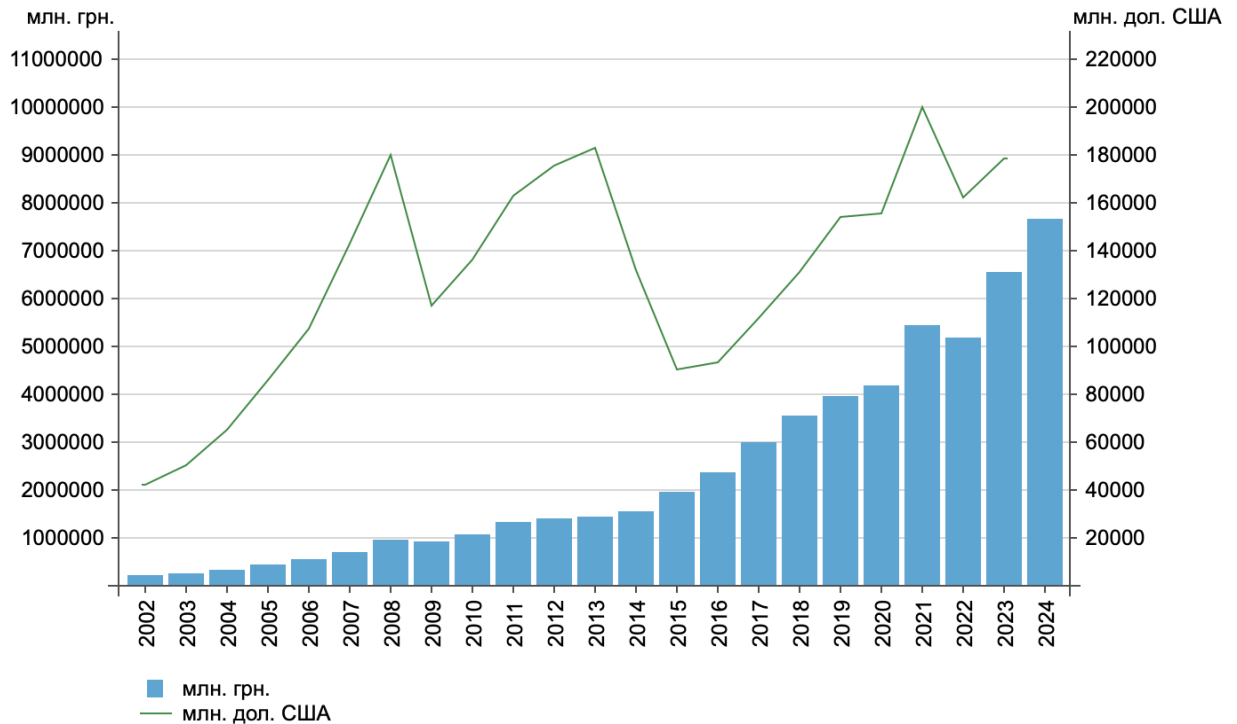


Рис. 1.1. Динаміка ВВП України

Джерело: побудовано автором на основі [48]

Таблиця 1.1.

Валовий внутрішній продукт України з 2012 по 2024 рр.

	Номінальний ВВП (в фактичних цінах)	Реальний ВВП (в цінах попереднього року)	Різниця (реальний – номінальний)	
<b>2012</b>	1408889	1304064	-104825	-7.4%
<b>2013</b>	1454931	1410609	-44322	-3.0%
<b>2014</b>	1566728	1365123	-201605	-12.9%
<b>2015</b>	1979458	1430290	-549168	-27.7%
<b>2016</b>	2383182	2034430	-348752	-14.6%
<b>2017</b>	2982920	2445587	-537333	-18.0%
<b>2018</b>	3558706	3083409	-475297	-13.4%
<b>2019</b>	3974564	3675728	-298836	-7.5%
<b>2020</b>	4194102	3818456	-375646	-9.0%
<b>2021</b>	5459574	4363582	-1095992	-20.1%
<b>2022</b>	5191028	3865780	-1325248	-25.5%
<b>2023</b>	6537825	5518062	-1019763	-15.6%
<b>2024</b>	7658659	6821088	-837571	-10.9%

Джерело: побудовано автором на основі [48]

Представлена таблиця ілюструє зміну валового внутрішнього продукту (ВВП) України у період з 2012 по 2024 рр., подаючи дані як у номінальному вимірі (у фактичних цінах), так і в реальному вимірі (в цінах попереднього року). Також обчислено абсолютну та відносну різницю між номінальним і реальним ВВП, що дозволяє виявити вплив інфляційних процесів та загальний характер економічної динаміки.

У 2012–2013 роках спостерігалось незначне зростання номінального та реального ВВП, при цьому відхилення між цими показниками залишалося помірним (у 2012 р.  $-7,4\%$ , у 2013 р.  $-3,0\%$ ), що свідчить про відносну стабільність макроекономічного середовища. Починаючи з 2014 року, в умовах політичної нестабільності, анексії Криму та початку збройного конфлікту на сході країни, розрив між номінальним і реальним ВВП почав суттєво зростати. У 2015 році різниця досягла максимального абсолютного значення в  $-549,168$  млн грн, що становило  $-27,7\%$  у відносному вираженні, вказуючи на стрімке знецінення грошової одиниці та скорочення реального виробництва.

У 2016–2019 рр. економіка демонструвала ознаки поступового відновлення: обсяги ВВП у номінальному та реальному вимірі зростали, а від'ємна дельта між ними скорочувалася з  $-14,6\%$  у 2016 році до  $-7,5\%$  у 2019 році. Однак вже у 2020 році через глобальну кризу, спричинену пандемією COVID-19, а також внаслідок внутрішніх структурних дисбалансів, відновився негативний тренд — різниця між реальним і номінальним ВВП знову зросла до  $-9,0\%$ .

Особливо драматичні зміни відбулися у 2021–2022 роках. У 2022 році на тлі повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну реальний ВВП впав до  $3,865$  трлн грн, тоді як номінальний склав понад  $5,191$  трлн грн, що зумовило рекордну відносну різницю в  $-25,5\%$ . Це свідчить про суттєве скорочення фізичного обсягу виробництва на тлі високої інфляції та девальвації гривні.

У 2023–2024 роках спостерігається часткова компенсація втрат попередніх років: реальний ВВП зростає швидше, ніж у попередній період, а темпи зменшення відриву між номінальним і реальним ВВП свідчать про поступову стабілізацію макроекономічного середовища. У 2024 році реальний ВВП досяг 6,821 трлн грн, що на 10,9% менше за номінальний показник — найнижче значення відхилення за останні три роки, що дає підстави для обережного оптимізму щодо подальшого економічного відновлення [49].

Таким чином, аналіз наведених статистичних даних дозволяє простежити чітку кореляцію між політичними та зовнішніми шоками і динамікою ВВП України. Співвідношення між номінальним і реальним ВВП є важливим індикатором рівня інфляції, ефективності економічної політики держави та загального стану національної економіки.

У 2014 році анексія Криму та збройний конфлікт на сході країни спричинили нову економічну кризу. Згідно з даними Світового банку, у 2015 році ВВП України скоротився на 9,8% [49]. Проте, завдяки реформам та підтримці міжнародних партнерів, з 2016 року економіка почала відновлюватися, демонструючи зростання на рівні 2-3% щорічно до 2019 року.

Структура економіки залишається сировинною, з високою залежністю від експорту аграрної продукції та металів. Індустріальний сектор потребує модернізації та інвестицій. Водночас, ІТ-сектор демонструє швидке зростання, стаючи одним з провідних експортерів послуг.

Рівень безробіття та інфляції залишаються важливими соціально-економічними показниками. За даними Державної служби статистики України, у 2024 році рівень безробіття становив 9,5%, а інфляція — 5% [5]. Ці показники свідчать про необхідність подальших реформ у сфері зайнятості та монетарної політики.

Польща є парламентсько-президентською республікою з двопалатним парламентом, що складається з Сейму (460 депутатів) та Сенату (100 сенаторів). У 2023 році відбулися парламентські вибори, на яких коаліція, очолювана Громадянською платформою (PO) під керівництвом Дональда Туска, здобула більшість у Сеймі, отримавши 248 місць, що дозволило сформувати уряд [16].

У 2025 році проходять президентські вибори, які стали ареною боротьби між ліберальним кандидатом, мером Варшави Рафалом Тшасковським, та консервативним кандидатом Каролем Навроцьким, підтриманим партією «Право і справедливість» (PiS). У першому турі Тшасковський отримав 31,36% голосів, а Навроцький — 29,54%, що свідчить про глибоку політичну поляризацію в країні [29].

Польща залишається демократичною державою з вільними виборами, проте останніми роками спостерігається занепокоєння щодо верховенства права та незалежності судової системи. У 2025 році Freedom House оцінила рівень політичних прав у Польщі на 3 з 4 балів, вказуючи на певні обмеження у виборчому процесі [49].

Польська економіка демонструвала стійкість протягом останніх п'яти років, незважаючи на глобальні виклики. У 2020 році ВВП країни скоротився на 2,0% через пандемію COVID-19, але вже у 2021 році зріс на 6,9%, а у 2022 році — на 5,3% [54]. У 2023 році зростання сповільнилося до 0,2%, проте у 2024 році очікується зростання на 2,9%, а у 2025 році — на 3,2% [37].

Інфляція в Польщі досягла піку у 2022 році на рівні 14,4%, але у 2024 році знизилася до 3,6%, що сприяло відновленню споживчої активності [37].

Рівень безробіття в країні залишається одним з найнижчих у Європейському Союзі. У січні 2025 року, за даними Євростату, безробіття становило 2,6%, що є другим найнижчим показником серед країн ЄС після Чехії [49].

У 2024 році номінальний ВВП Польщі становив \$908,6 млрд, а у 2025 році очікується зростання до \$980 млрд [37]. За паритетом купівельної спроможності, ВВП у 2025 році оцінюється у \$2,018 трлн .

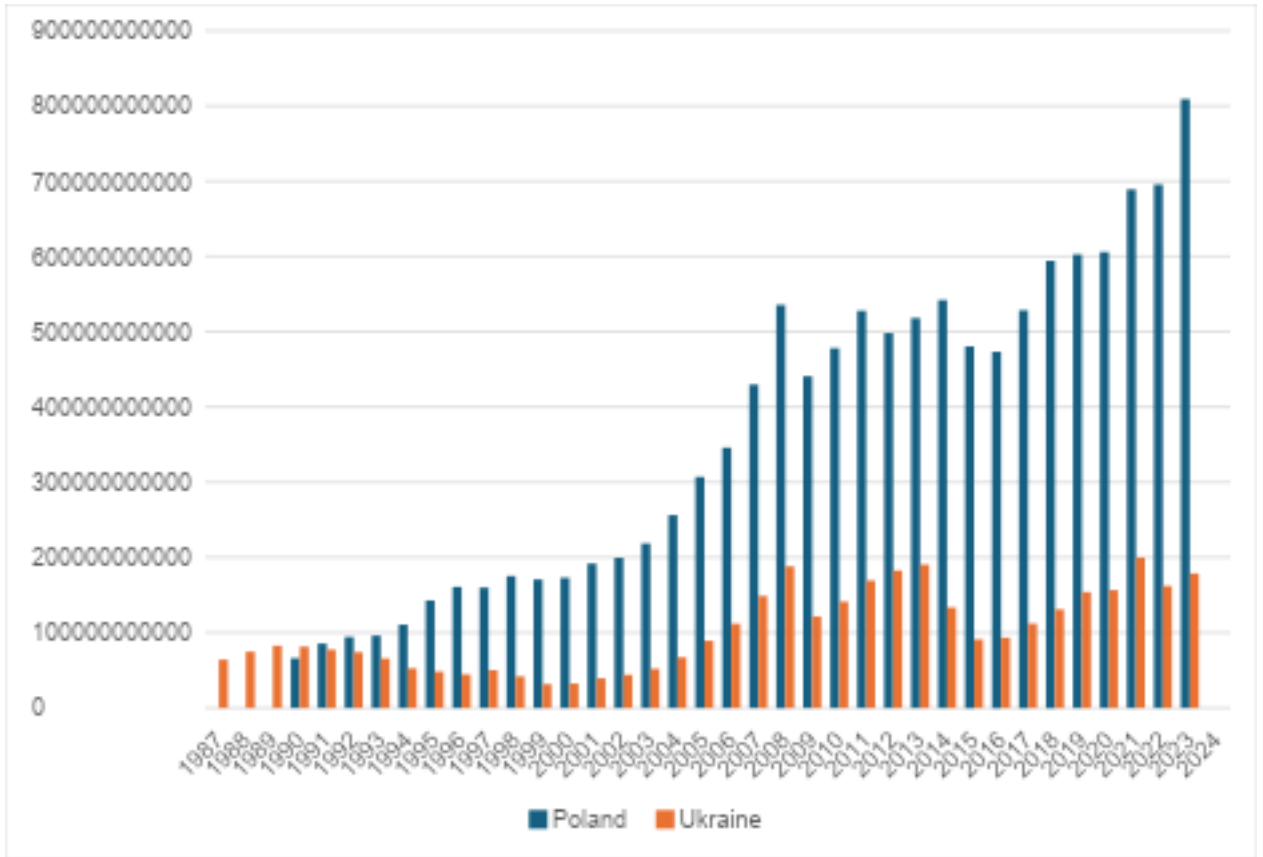


Рис 1.2. Динаміка ВВП Польщі та України

Джерело: побудовано автором на основі [48]

Польща продовжує демонструвати політичну активність та економічну стійкість. Попри політичну поляризацію та виклики у сфері верховенства права, країна зберігає демократичні інститути та стабільну економіку з низьким рівнем безробіття та контрольованою інфляцією. Подальший розвиток Польщі залежатиме від здатності уряду проводити реформи, підтримувати економічне зростання та забезпечувати соціальну згуртованість.

## **РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН У ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ**

### **2.1. Гуманітарна співпраця України та Польщі у політико-історичному контексті**

Гуманітарна співпраця між Україною та Польщею має глибокі історичні корені, які формувалися під впливом спільної історії, періодів конфліктів і примирення, а також сучасних геополітичних подій. Ця співпраця охоплює культурний обмін, освітні ініціативи, наукові проекти та підтримку соціальних груп, зокрема мігрантів і біженців. Історичні події, такі як спільне минуле в Речі Посполитій, трагедії ХХ століття, зокрема Волинська трагедія, а також новітні виклики, пов'язані з російською агресією проти України, значною мірою визначили характер і напрями гуманітарної взаємодії. У цьому підрозділі розглядається еволюція українсько-польської гуманітарної співпраці в контексті ключових історичних подій, із акцентом на їхній вплив на сучасний стан відносин.

Українсько-польські відносини мають багатовікову історію, яка включає періоди як тісної співпраці, так і конфліктів. У добу Речі Посполитої (XVI–XVIII століття) українські та польські землі були частиною спільного політичного й культурного простору, що сприяло обміну традиціями, мовою та релігійними практиками. Однак козацькі повстання, зокрема Хмельниччина, заклали основу для історичних суперечок, які вплинули на подальші відносини. Як зазначає Л. Чекаленко, «історична спадщина Речі Посполитої стала одночасно джерелом культурної близькості та конфліктних наративів, які потребували примирення в новітній історії» [19, с. 45].

У ХХ столітті відносини між Україною та Польщею ускладнилися через трагічні події, зокрема Волинську трагедію 1943–1944 років, яка залишила глибокий слід у колективній пам'яті обох народів. Ці події довгий час гальмували гуманітарну співпрацю, оскільки історичні наративи часто

використовувалися для політичних спекуляцій. Проте після здобуття Україною незалежності в 1991 році розпочався процес примирення, який супроводжувався активізацією гуманітарних ініціатив. Л. Чекаленко підкреслює, що «декларація про примирення 1997 року стала поворотним моментом, який відкрив шлях до спільних культурних і наукових проєктів» [19, с. 48].

Здобуття Україною незалежності та демократичні трансформації в Польщі створили сприятливі умови для поглиблення гуманітарної співпраці. Польща стала одним із перших адвокатів європейської інтеграції України, що відбилося в численних ініціативах у сфері освіти, культури та науки. М. Криштанович зазначає, що «1990-ті роки ознаменувалися створенням спільних освітніх програм, таких як стипендії для українських студентів у польських вишах, що сприяло формуванню нового покоління інтелектуалів, орієнтованих на європейські цінності» [20, с. 37]. Ці ініціативи стали основою для розвитку академічної мобільності та культурного обміну.

Особливу роль у гуманітарній співпраці відіграли спільні історичні дослідження, спрямовані на подолання суперечливих наративів. М. Петрас підкреслює, що «організація спільних конференцій і публікація двомовних історичних видань, таких як праці Інституту національної пам'яті, сприяли створенню діалогу щодо складних сторінок минулого» [42, с. 12]. Ці проєкти не лише зміцнили наукову співпрацю, а й сприяли формуванню культури примирення, що стала основою для подальших гуманітарних ініціатив.

Помаранчева революція 2004 року та Революція Гідності 2013–2014 років стали важливими віхами в українсько-польських відносинах, які посилили гуманітарну співпрацю. Польща активно підтримувала демократичні рухи в Україні, що проявилось в організації культурних і освітніх заходів, спрямованих на популяризацію української культури. А. Сзептицький зазначає, що «під час Євромайдану польські громадські організації, такі як Фонд «Відкрита Україна», організували численні

культурні фестивалі та благодійні акції на підтримку України, що сприяло зміцненню суспільної солідарності» [45, с. 8]. Ці ініціативи не лише підвищили інтерес до української культури в Польщі, а й заклали основу для довгострокової співпраці.

Гуманітарна підтримка під час цих подій також включала програми для українських студентів і активістів, які отримували стипендії та можливість навчатися в Польщі. М. Криштанович підкреслює, що «освітні програми, такі як «Study in Poland», стали інструментом інтеграції української молоді в європейський простір, що мало значний вплив на гуманітарні зв'язки» [33, с. 40]. Ці ініціативи сприяли формуванню спільного бачення європейського майбутнього для обох країн.

Російська анексія Криму та війна на Донбасі, розпочаті в 2014 році, стали новим викликом для українсько-польських гуманітарних відносин. Польща стала однією з перших країн, які надали гуманітарну допомогу Україні, зокрема через підтримку внутрішньо переміщених осіб і біженців. М. Петрас зазначає, що «гуманітарні програми, такі як надання притулку та психологічної підтримки для переселенців із Донбасу, стали важливим елементом двосторонньої співпраці» [42, с. 15]. Ці ініціативи не лише допомогли вирішити нагальні соціальні проблеми, а й зміцнили імідж Польщі як стратегічного партнера України.

Культурна дипломатія також відіграла важливу роль у цей період. Організація таких подій, як «Дні української культури» в Польщі, сприяла популяризації української спадщини та формуванню позитивного сприйняття українців у польському суспільстві. А. Сзептицький підкреслює, що «культурні заходи стали платформою для діалогу, який допоміг подолати стереотипи, пов'язані з історичними конфліктами» [45, с. 10]. Ці ініціативи були особливо важливими в умовах зростання міграційних потоків із України до Польщі.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року стало безпрецедентним викликом, який значно активізував українсько-польську гуманітарну співпрацю. Польща прийняла мільйони українських біженців, надаючи їм доступ до освіти, медичних послуг і культурних програм. Як зазначає Л. Чекаленко, «гуманітарна підтримка Польщі в 2022 році стала прикладом солідарності, яка зміцнила двосторонні відносини на всіх рівнях» [19, с. 50]. Ця підтримка включала організацію мовних курсів, культурних заходів і психологічної допомоги для біженців, що сприяло їхній інтеграції в польське суспільство.

Освітні ініціативи стали ключовим елементом гуманітарної співпраці в цей період. Польські університети відкрили спеціальні програми для українських студентів, а громадські організації, такі як Фонд «Наш вибір», організували освітні проекти для дітей біженців. М. Криштанович зазначає, що «освітні ініціативи не лише допомогли українським біженцям адаптуватися, а й сприяли популяризації української культури в Польщі» [33, с. 42]. Ці проекти стали важливим інструментом для зміцнення міжкультурного діалогу.

Гуманітарна співпраця України та Польщі формувалася під впливом історичних подій, які включали як періоди конфліктів, так і примирення. Здобуття незалежності Україною, демократичні революції, російська агресія 2014 року та повномасштабна війна 2022 року стали ключовими віхами, які визначили сучасний стан співпраці. Культурні, освітні та соціальні ініціативи, підтримані обома країнами, сприяли подоланню історичних стереотипів, інтеграції біженців і зміцненню стратегічного партнерства. Подальший розвиток гуманітарної співпраці потребує акценту на цифрових технологіях і залученні молоді для забезпечення сталості двосторонніх відносин.

## **2.2. Культурно-освітні зв'язки в українсько-польських відносинах**

Культурно-освітні зв'язки є однією з ключових складових українсько-польських гуманітарних відносин, які формувалися протягом століть і набули особливого значення в сучасних умовах. Ці зв'язки охоплюють широкий спектр діяльності, включаючи академічну мобільність, спільні культурні проекти, мовні курси, літературні обміни та збереження історичної спадщини. Вони відіграють важливу роль у зміцненні взаєморозуміння між народами, подоланні історичних стереотипів і підтримці європейської інтеграції України. У контексті сучасних викликів, таких як російська агресія та міграційні процеси, культурно-освітні ініціативи стали інструментом інтеграції української діаспори в Польщі та популяризації української культури. У цьому підрозділі розглядаються основні напрями культурно-освітньої співпраці між Україною та Польщею, їхня еволюція та сучасний стан.

Культурно-освітні зв'язки між Україною та Польщею мають глибокі історичні корені, які сягають часів Речі Посполитої, коли українські та польські землі були частиною спільного культурного простору. У цей період відбувався обмін літературними творами, релігійними текстами та освітніми практиками, що сприяло формуванню спільних культурних традицій. Як зазначає М. Цетирба-Піщак та М. Цетиба, «культурна спадщина Речі Посполитої стала основою для сучасних українсько-польських зв'язків, зокрема в збереженні мовної та релігійної ідентичності українців у Польщі» [21, с. 12]. Однак історичні конфлікти, такі як козацькі повстання та Волинська трагедія, ускладнювали співпрацю, створюючи бар'єри для культурного діалогу.

Після здобуття Україною незалежності в 1991 році культурно-освітні зв'язки отримали новий імпульс. Польща, як один із перших партнерів України в Європі, активно підтримувала розвиток освітніх і культурних ініціатив. П. Подруцька та Я. Школа підкреслюють, що «1990-ті роки

ознаменувалися створенням культурних центрів, таких як Український дім у Варшаві, які стали платформами для популяризації української культури» [43, с. 15]. Ці ініціативи сприяли відновленню діалогу та формуванню позитивного іміджу України в Польщі.

Освітня співпраця є одним із найдинамічніших напрямів українсько-польських відносин. Польські університети, такі як Ягеллонський університет у Кракові та Варшавський університет, відкрили численні програми для українських студентів, зокрема стипендії та гранти. Я. Турчин зазначає, що «програми академічної мобільності, такі як «Study in Poland» і Erasmus+, стали ключовим інструментом інтеграції української молоді в європейський освітній простір» [46, с. 20]. Ці програми не лише надають українським студентам доступ до якісної освіти, а й сприяють міжкультурному обміну, формуючи спільне бачення європейських цінностей.

Після початку російської агресії в 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року, освітня співпраця набула нового значення. Польща надала можливості для навчання тисячам українських біженців, зокрема через спеціальні програми для дітей і студентів. В. Євтух, В. Трошинський та А. Попок зазначають, що «освітні ініціативи для української діаспори в Польщі, такі як безкоштовні мовні курси та адаптаційні програми, сприяють інтеграції та збереженню національної ідентичності» [51, с. 25]. Наприклад, Фонд «Наш вибір» організував освітні проєкти для українських дітей, які включають вивчення української мови та культури.

Спільні наукові проєкти також відіграють важливу роль в освітній співпраці. С. Белень підкреслює, що «співпраця між НАН України та Польською академією наук сприяє проведенню спільних досліджень у гуманітарних дисциплінах, таких як історія та літературознавство» [18, с. 8].

Ці проєкти не лише зміцнюють наукові зв'язки, а й сприяють подоланню історичних суперечок через діалог і спільне осмислення минулого.

Культурний обмін є невід'ємною частиною українсько-польських відносин, які проявляються через організацію фестивалів, виставок, літературних читань і театральних постановок. П. Подруцька та Я. Школа зазначають, що «культурні фестивалі, такі як «Дні української культури» у Варшаві та «Фестиваль української культури» в Перемишлі, стали платформами для популяризації української музики, танців і мистецтва» [43, с. 18]. Ці заходи не лише підвищують інтерес до української культури в Польщі, а й сприяють інтеграції української діаспори, яка активно бере участь у їхній організації.

Літературний обмін є ще одним важливим аспектом культурної співпраці. Переклади творів українських письменників, таких як Тарас Шевченко, Леся Українка та сучасних авторів, наприклад, Юрія Андруховича, на польську мову сприяють популяризації української літератури. М. Цетирба-Піщак та М. Цетирба підкреслюють, що «польські видавництва, такі як Wydawnictwo Czarne, активно публікують переклади української літератури, що сприяє міжкультурному діалогу» [21, с. 15]. Водночас польська література, зокрема твори Чеслава Мілоша та Віслави Шимборської, перекладається українською, що збагачує культурний простір України.

Мистецькі проєкти, такі як спільні виставки українських і польських художників, також відіграють важливу роль. Я. Турчин зазначає, що «виставки сучасного українського мистецтва в Польщі, організовані після 2014 року, стали інструментом культурної дипломатії, який допомагає формувати позитивний імідж України» [46, с. 22]. Ці ініціативи особливо посилилися після 2022 року, коли польські музеї та галереї почали активно підтримувати українських митців, які змушені були покинути батьківщину через війну.

Повномасштабна війна в Україні, розпочата Росією в 2022 році, значно вплинула на культурно-освітні зв'язки між Україною та Польщею. Польща стала ключовим реципієнтом українських біженців, що стимулювало розвиток нових гуманітарних ініціатив. В. Євтух, В. Трошинський та А. Попок зазначають, що «культурні центри в Польщі, такі як Український дім у Варшаві, стали осередками підтримки біженців, пропонуючи не лише культурні заходи, а й освітні програми» [51, с. 28]. Ці ініціативи допомагають біженцям зберігати зв'язок із рідною культурою, одночасно інтегруючись у польське суспільство.

Міграційні процеси також вплинули на мовну освіту. С. Белень підкреслює, що «зростання кількості українців у Польщі стимулювало попит на курси української мови для польських громадян, що сприяє міжкультурному порозумінню» [18, с. 10]. Водночас українські біженці активно вивчають польську мову, що полегшує їхню адаптацію та сприяє інтеграції.

Культурно-освітні зв'язки в українсько-польських відносинах є багатограним явищем, яке охоплює академічну мобільність, наукову співпрацю, культурні фестивалі, літературний обмін і мистецькі проекти. Ці зв'язки формувалися під впливом історичних подій і набули особливого значення в умовах сучасних викликів, зокрема війни в Україні. Освітні ініціативи сприяють інтеграції української молоді та біженців у європейський простір, тоді як культурні проекти зміцнюють міжкультурний діалог і популяризують українську спадщину. Подальший розвиток цих зв'язків потребує акценту на цифрових платформах і залученні молоді для забезпечення сталості співпраці.

Освітні програми та науково-дослідницькі проекти є ключовими складовими українсько-польської гуманітарної співпраці, що сприяють інтеграції України в європейський простір, формуванню спільного інтелектуального середовища та підготовці нового покоління фахівців,

орієнтованих на європейські цінності. Ці ініціативи охоплюють академічну мобільність, спільні навчальні програми, наукові конференції, дослідницькі проєкти та грантову підтримку, які зміцнюють двосторонні відносини та сприяють подоланню історичних і культурних бар'єрів. Сучасні виклики, зокрема війна в Україні та зростання української діаспори в Польщі, посилили значення освітніх і наукових ініціатив, спрямованих на інтеграцію біженців, збереження національної ідентичності та протидію російській агресії. У цьому підрозділі розглядаються основні напрями освітньої та наукової співпраці між Україною та Польщею, їхній сучасний стан і перспективи розвитку.

Освітня співпраця між Україною та Польщею має давні традиції, які отримали новий імпульс після здобуття Україною незалежності в 1991 році. Польща стала одним із перших європейських партнерів, що підтримали інтеграцію України в європейський освітній простір через програми академічної мобільності та стипендії. Як зазначає Cedos у звіті про польсько-українські академічні стосунки, «програми, такі як «Study in Poland» і Erasmus+, стали основою для залучення українських студентів до польських університетів, сприяючи міжкультурному обміну та професійному розвитку» [42, с. 12]. Ці програми надають українським студентам доступ до якісної освіти, а також сприяють формуванню мережі молодих лідерів, які поділяють європейські цінності.

Після початку російської агресії в 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року, освітні програми набули нового значення. Польські університети, такі як Ягеллонський університет, Варшавський університет і Університет Марії Кюрі-Склодовської, відкрили спеціальні програми для українських біженців, включаючи безкоштовне навчання, стипендії та мовні курси. М. Горни та співавтори підкреслюють, що «освітні ініціативи для українських біженців не лише полегшують їхню інтеграцію, а й сприяють збереженню української ідентичності через доступ

до курсів української мови та культури» [38, с. 25]. Наприклад, програма «Teraz Wrocław» пропонує українським студентам спрощений вступ до вишів Вроцлава, що сприяє їхній адаптації.

Спільні навчальні програми також відіграють важливу роль. Українські та польські університети розробили двомовні курси з історії, політології та культурології, які сприяють формуванню спільного бачення минулого та сучасності. М. Лесінська та К. Тібос зазначають, що «такі програми, як спільні магістерські програми з європейських студій, допомагають студентам обох країн краще зрозуміти історичні та культурні контексти» [24, с. 18]. Ці ініціативи є особливо важливими в контексті європейської інтеграції України, оскільки вони гармонізують освітні стандарти та сприяють визнанню дипломів.

Наукова співпраця між Україною та Польщею є ще одним важливим напрямом гуманітарних відносин, який охоплює спільні дослідження, конференції, публікації та грантові проекти. Національна академія наук України та Польська академія наук активно співпрацюють у гуманітарних дисциплінах, таких як історія, літературознавство та соціологія. П. Качмарик підкреслює, що «спільні дослідження з історії, зокрема щодо Волинської трагедії, сприяють деконструкції конфліктних наративів і формуванню культури примирення» [26, с. 15]. Наприклад, проект «Польща–Україна: спільна історія» включає публікацію двомовних історичних видань, які висвітлюють як позитивні, так і складні аспекти минулого.

Наукові конференції є важливим майданчиком для обміну ідеями та координації досліджень. Щорічні конференції, такі як «Українсько-польський форум» у Варшаві, залучають учених із обох країн для обговорення актуальних питань, зокрема впливу війни на гуманітарну співпрацю. Sedos зазначає, що «ці форуми сприяють не лише науковому діалогу, а й створенню мережі контактів, яка підтримує майбутні проекти»

[42, ст. 15]. Такі ініціативи є особливо важливими в умовах війни, коли українські вчені потребують підтримки для продовження досліджень.

Грантова підтримка від європейських фондів, таких як Horizon Europe, відіграє ключову роль у фінансуванні спільних проєктів. М. Горни та співавтори підкреслюють, що «грантові програми дозволяють українським і польським ученим досліджувати такі теми, як міграція, культурна інтеграція та вплив війни на суспільство» [5, ст. 28]. Наприклад, спільний проєкт Варшавського університету та Київського національного університету імені Тараса Шевченка досліджує соціокультурні наслідки міграції українців до Польщі, що має практичне значення для розробки інтеграційних програм.

Повномасштабна війна в Україні, розпочата в 2022 році, значно вплинула на освітні та наукові ініціативи. Польща стала основним реципієнтом українських біженців, що стимулювало розвиток освітніх програм для дітей і студентів. М. Лесінська та К. Тібос зазначають, що «освітні програми для українських біженців, такі як безкоштовні мовні курси та адаптаційні курси, стали важливим інструментом інтеграції, одночасно сприяючи збереженню української культури» [24, ст. 20]. Ці ініціативи включають створення українських шкіл у Польщі, які поєднують польську та українську навчальні програми.

Війна також вплинула на наукову співпрацю. Багато українських учених змушені були покинути країну, і Польща надала їм можливість для продовження досліджень. П. Качмарик підкреслює, що «польські університети відкрили дослідницькі позиції для українських учених, що допомогло зберегти інтелектуальний потенціал України» [25, ст. 18]. Наприклад, програма Польської академії наук «Science for Ukraine» пропонує гранти для українських дослідників, які працюють над гуманітарними проєктами.

Незважаючи на значний прогрес, освітня та наукова співпраця стикається з низкою викликів. Одним із них є обмеженість фінансування,

яке часто залежить від зовнішніх грантів. Cedos зазначає, що «нестабільність фінансування може гальмувати реалізацію довгострокових проєктів, особливо в умовах економічних обмежень, спричинених війною» [42, ст. 18]. Іншим викликом є бюрократичні перешкоди, такі як визнання українських дипломів у Польщі, що ускладнює інтеграцію студентів і викладачів.

Перспективи розвитку освітньої та наукової співпраці пов'язані з цифровими технологіями та розширенням міжнародного партнерства. Онлайн-платформи для навчання та досліджень, такі як спільні вебінари та цифрові архіви, дозволяють долати географічні бар'єри. М. Горни та співавтори підкреслюють, що «цифрові ініціативи, такі як онлайн-курси з історії України та Польщі, можуть розширити доступ до освіти та залучити ширшу аудиторію» [5, ст. 30]. Крім того, поглиблення співпраці з європейськими інституціями, такими як Європейський університетський альянс, може сприяти гармонізації освітніх стандартів і розширенню грантових можливостей.

Освітні програми та науково-дослідницькі проєкти є важливими елементами українсько-польської гуманітарної співпраці, які сприяють інтеграції України в європейський простір, підготовці фахівців і формуванню спільного інтелектуального середовища. Академічна мобільність, спільні навчальні програми, наукові конференції та грантові проєкти зміцнюють двосторонні відносини та сприяють подоланню історичних бар'єрів. У сучасних умовах, позначених війною, ці ініціативи відіграють ключову роль у підтримці української діаспори та збереженні інтелектуального потенціалу. Подальший розвиток співпраці потребує акценту на цифрових технологіях, стабільному фінансуванні та розширенні міжнародного партнерства.

### **2.3. Вплив історичної пам'яті та перспективи гуманітарних відносин**

Історична пам'ять є одним із ключових факторів, що формують сучасний стан українсько-польських гуманітарних відносин. Спільна історія України та Польщі, позначена періодами співпраці, конфліктів і примирення, створює складний контекст, у якому розвиваються культурні, освітні та соціальні ініціативи. Трагічні події ХХ століття, зокрема Волинська трагедія, а також спільна боротьба за незалежність і демократичні цінності вплинули на формування наративів, які визначають сучасну гуманітарну співпрацю. У той же час процеси примирення, діалог щодо історичних питань і спільні гуманітарні проєкти сприяють подоланню стереотипів і зміцненню партнерства. У цьому підрозділі аналізується вплив історичної пам'яті на гуманітарні відносини між Україною та Польщею, з акцентом на роль культурних і освітніх ініціатив у формуванні спільного бачення минулого та майбутнього.

Історична пам'ять є не лише сукупністю спогадів про минуле, а й активним інструментом, що впливає на сучасні суспільні процеси. Українсько-польські відносини мають багатовікову історію, яка включає спільне існування в Речі Посполитій, козацькі повстання, поділи Польщі та трагедії ХХ століття. Як зазначає К. Чорнік, «історична пам'ять про спільне минуле формує як позитивні, так і негативні наративи, які впливають на сучасну співпрацю» [32, ст. 10]. Позитивні аспекти, такі як спільна культурна спадщина та боротьба за незалежність, сприяють гуманітарним ініціативам, тоді як конфліктні спогади, зокрема про Волинську трагедію, створюють виклики для діалогу.

Волинська трагедія 1943–1944 років залишається однією з найскладніших тем в українсько-польських відносинах. Ця подія, що призвела до загибелі тисяч українців і поляків, породила різні історичні наративи, які довгий час ускладнювали гуманітарну співпрацю. А. Древицький підкреслює, що «розбіжності в інтерпретації Волинської

трагедії створювали напругу в двосторонніх відносинах, але спільні зусилля істориків і громадських діячів допомогли розпочати процес примирення» [33, ст. 15]. Наприклад, спільна декларація президентів України та Польщі 1997 року стала важливим кроком до визнання взаємної відповідальності та просування діалогу.

Гуманітарні ініціативи, зокрема в сфері культури, освіти та науки, відіграють ключову роль у подоланні стереотипів, сформованих історичною пам'яттю. Спільні історичні дослідження, організовані Інститутом національної пам'яті України та польськими інституціями, сприяють створенню збалансованого бачення минулого. А. Киридон та К. Троян зазначають, що «публікація двомовних історичних видань і проведення спільних конференцій дозволяють деконструювати конфліктні наративи та формувати культуру примирення» [34, с. 12]. Ці ініціативи не лише зміцнюють наукову співпрацю, а й сприяють суспільному порозумінню.

Культурні проекти також є важливим інструментом у формуванні спільної історичної пам'яті. Організація таких подій, як «Дні примирення» або виставки, присвячені спільній історії, допомагає акцентувати на позитивних аспектах минулого. В. Лимар підкреслює, що «культурні заходи, які підкреслюють спільну боротьбу за свободу, наприклад, у період визвольних рухів ХХ століття, сприяють формуванню позитивного іміджу обох країн» [36, с. 20]. Наприклад, виставки, присвячені діяльності Української повстанської армії та польського підпілля, допомагають висвітлити спільні цінності в боротьбі за незалежність.

Освітні програми також відіграють важливу роль у подоланні історичних стереотипів. Спільні навчальні курси, які включають історію України та Польщі, сприяють вихованню молодого покоління в дусі взаємоповаги. Р. Зіба зазначає, що «освітні ініціативи, такі як шкільні обміни та спільні літні табори, допомагають молоді формувати об'єктивне бачення історії, вільне від упереджень» [53, с. 18]. Ці програми є особливо

важливими в контексті зростання української діаспори в Польщі, яка потребує збереження національної ідентичності та інтеграції в польське суспільство.

Сучасні події, зокрема російська агресія проти України, розпочата в 2014 році та ескалована в 2022 році, значною мірою вплинули на сприйняття історичної пам'яті в українсько-польських відносинах. Польща стала одним із головних союзників України, надаючи гуманітарну підтримку біженцям і популяризуючи українську культуру. А. Киридон та К. Троян підкреслюють, що «солідарність Польщі в умовах війни сприяла переосмисленню історичних конфліктів, акцентуючи на спільних цінностях і боротьбі за свободу» [34, с. 15]. Ця солідарність проявилася в численних культурних і освітніх ініціативах, таких як концерти на підтримку України та програми для українських студентів.

Міграційні процеси, спричинені війною, також вплинули на історичну пам'ять. Українська діаспора в Польщі, яка значно зросла після 2022 року, стала активним учасником гуманітарних проєктів, спрямованих на збереження національної ідентичності. В. Лимар зазначає, що «культурні центри, такі як Український дім у Варшаві, стали осередками, де українці не лише зберігають свою культуру, а й діляться нею з польським суспільством, що сприяє подоланню історичних бар'єрів» [36, с. 22]. Ці ініціативи допомагають формувати спільну пам'ять, засновану на солідарності та взаєморозумінні.

Незважаючи на значний прогрес у подоланні історичних стереотипів, гуманітарні відносини між Україною та Польщею стикаються з низкою викликів. Одним із них є політизація історичних питань, яка періодично загострює суспільні дискусії. Р. Зіба підкреслює, що «політичні спекуляції щодо Волинської трагедії можуть гальмувати гуманітарну співпрацю, якщо не супроводжуються діалогом на суспільному рівні» [53, с. 20]. Для

подолання цього виклику необхідні подальші зусилля в організації спільних історичних досліджень і громадських дискусій.

Іншим викликом є нерівномірність доступу до гуманітарних ініціатив. Як зазначає А. Древицький, «багато проєктів зосереджені у великих містах, таких як Варшава чи Краків, що обмежує їхній вплив на регіональному рівні» [25, с. 18]. Розширення географії культурних і освітніх програм може сприяти більшій інклюзивності та ефективності співпраці.

Перспективи гуманітарних відносин пов'язані з використанням цифрових технологій, які дозволяють розширювати доступ до культурних і освітніх ресурсів. Наприклад, онлайн-платформи для вивчення історії чи віртуальні музеї можуть стати ефективними інструментами для формування спільної історичної пам'яті. К. Чорнік зазначає, що «цифрові проєкти, такі як спільні онлайн-архіви, сприяють доступності історичних матеріалів і залученню молоді до діалогу» [22, с. 12].

Історична пам'ять відіграє двоїсту роль у формуванні українсько-польських гуманітарних відносин, будучи як джерелом викликів, так і можливостей. Трагічні події минулого, зокрема Волинська трагедія, створюють бар'єри для співпраці, але спільні гуманітарні ініціативи, такі як історичні дослідження, культурні заходи та освітні програми, сприяють подоланню стереотипів і формуванню культури примирення. Сучасні виклики, зокрема війна в Україні, посилили солідарність між народами, що позитивно вплинуло на гуманітарні зв'язки. Подальший розвиток співпраці потребує акценту на інклюзивності, цифрових технологіях і залученні молоді для забезпечення сталого діалогу та спільного бачення історії.

Українська діаспора в Польщі відіграє ключову роль у розвитку гуманітарних відносин між Україною та Польщею, виступаючи мостом між двома народами та сприяючи культурному, освітньому й соціальному обміну. Зростання чисельності діаспори, особливо після російської агресії 2014 року та повномасштабного вторгнення 2022 року, посилило її вплив на

двосторонню співпрацю. Діаспора не лише бере активну участь у гуманітарних ініціативах, а й ініціює власні проекти, спрямовані на збереження української ідентичності, інтеграцію в польське суспільство та підтримку України в умовах війни. У цьому підрозділі розглядається роль української діаспори в Польщі в розвитку гуманітарних відносин, її внесок у культурні, освітні та соціальні проекти, а також виклики, з якими вона стикається.

Українська діаспора в Польщі має глибокі історичні корені, які сягають часів Речі Посполитої, коли українські громади існували на території сучасної Польщі. У ХХ столітті, зокрема після Другої світової війни та операції «Вісла» 1947 року, українська меншина в Польщі зазнала значних потрясінь, але зберегла свою культурну ідентичність. Як зазначається в дослідженні Scientific Horizons, «українська меншина у Вармінсько-Мазурському воєводстві активно підтримувала культурні традиції через організацію фестивалів і громадських заходів, що заклало основу для сучасної діяльності діаспори» [38, с. 43].

Після здобуття Україною незалежності в 1991 році та особливо після 2014 року чисельність української діаспори в Польщі значно зросла через трудову міграцію та біженців. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 2022 року призвело до безпрецедентного збільшення кількості українців у Польщі, що, за даними Monitor Deloitte, досягло кількох мільйонів [38, с. 5]. Це зростання посилило роль діаспори як активного учасника гуманітарних відносин, який сприяє інтеграції, культурному обміну та підтримці України.

Українська діаспора в Польщі є важливим організатором і учасником культурних ініціатив, які зміцнюють українсько-польські відносини. Культурні центри, такі як Український дім у Варшаві та Союз українців у Польщі, стали осередками для проведення фестивалів, виставок і літературних вечорів. Дослідження FXB Center for Health and Human Rights підкреслює, що «діаспора відіграє ключову роль у популяризації української

культури через організацію таких подій, як «Дні української культури», які залучають як українців, так і поляків» [23, с. 10]. Ці заходи сприяють міжкультурному діалогу та допомагають долати стереотипи, пов'язані з історичними конфліктами.

Діаспора також активно підтримує благодійні культурні проекти, спрямовані на допомогу Україні. Наприклад, концерти, організовані українськими громадами в Польщі, збирають кошти для гуманітарної підтримки постраждалих від війни. Дослідження *International Journal of Environmental Research and Public Health* зазначає, що «польське суспільство позитивно сприймає культурні ініціативи діаспори, що сприяє формуванню солідарності та підтримці гуманітарної допомоги» [2]. Ці проекти не лише популяризують українську культуру, а й зміцнюють суспільну підтримку України в Польщі.

Діаспора відіграє значну роль у розвитку освітніх програм, які сприяють збереженню української ідентичності та інтеграції в польське суспільство. Українські громади в Польщі організують мовні курси, недільні школи та адаптаційні програми для дітей біженців. Звіт *Monitor Deloitte* підкреслює, що «освітні ініціативи діаспори, такі як українські школи в Кракові та Варшаві, дозволяють дітям біженців вивчати українську мову та історію, одночасно адаптуючись до польської системи освіти» [38, с. 8]. Ці програми є важливими для збереження культурного зв'язку з Україною, особливо для молодого покоління.

Діаспора також сприяє академічній мобільності, допомагаючи українським студентам отримувати стипендії в польських університетах. *FXB Center for Health and Human Rights* зазначає, що «громадські організації діаспори, такі як Фонд «Наш вибір», надають консультаційну підтримку студентам, що сприяє їхній інтеграції в європейський освітній простір» [23, с. 12]. Ці ініціативи не лише полегшують доступ до освіти, а й сприяють

формуванню мережі молодих лідерів, які підтримують українсько-польські зв'язки.

Діаспора відіграє важливу роль у соціальних аспектах гуманітарних відносин, зокрема в підтримці біженців і протидії наслідкам війни. Українські громади в Польщі організують психологічну підтримку, благодійні акції та програми соціальної адаптації. Дослідження Lee підкреслює, що «діаспора стала ключовим актором у наданні гуманітарної допомоги, координуючи зусилля з польськими неурядовими організаціями для підтримки біженців» [39, с. 16]. Наприклад, волонтерські ініціативи, підтримувані діаспорою, допомагають біженцям із пошуком житла, працевлаштуванням і доступом до медичних послуг.

Діаспора також сприяє економічному аспекту гуманітарних відносин. Ці кошти часто спрямовуються на фінансування культурних і освітніх ініціатив, що посилює гуманітарну співпрацю.

Незважаючи на значний внесок, діаспора стикається з низкою викликів. Одним із них є обмеженість ресурсів, що ускладнює організацію масштабних проєктів. Monitor Deloitte зазначає, що «багато ініціатив діаспори залежать від волонтерської роботи та зовнішнього фінансування, що створює нестабільність» [38, с. 10]. Іншим викликом є інтеграція нових біженців, які часто стикаються з мовними та культурними бар'єрами. Scientific Horizons підкреслює, що «не всі члени діаспори мають доступ до культурних і освітніх програм, особливо в регіонах поза великими містами» [38, с. 15].

Політизація історичних питань також може впливати на діяльність діаспори. Деякі культурні ініціативи, спрямовані на збереження української ідентичності, можуть сприйматися як чутливі в контексті історичних дискусій, таких як Волинська трагедія. Lee зазначає, що «діаспорі доводиться балансувати між просуванням української культури та уникненням конфліктів із польським суспільством» [39, с. 18].

Перспективи ролі діаспори в гуманітарних відносинах пов'язані з розширенням цифрових ініціатив і залученням молоді. Онлайн-платформи для культурного обміну та освіти можуть розширити доступ до програм діаспори. FXB Center for Health and Human Rights підкреслює, що «цифрові проєкти, такі як віртуальні культурні центри, можуть об'єднати діаспору та залучити ширшу аудиторію» [23, с. 15]. Крім того, залучення молодіжних організацій до гуманітарних ініціатив сприятиме формуванню нового покоління, яке підтримує українсько-польське партнерство.

Українська діаспора в Польщі є важливим актором у розвитку гуманітарних відносин, сприяючи культурному обміну, освітнім ініціативам і соціальній підтримці. Її внесок у організацію фестивалів, шкіл, благодійних акцій і економічну підтримку зміцнює двосторонні зв'язки та сприяє інтеграції українців у польське суспільство. Попри виклики, такі як обмежені ресурси та історичні чутливості, діаспора залишається ключовим мостом між Україною та Польщею. Подальший розвиток її ролі потребує акценту на цифрових технологіях, стабільному фінансуванні та інклюзивності програм.

Двостороння культурна співпраця між Україною та Польщею в сучасних умовах є одним із найактивніших напрямів гуманітарних відносин, що відіграє ключову роль у зміцненні партнерства, популяризації культурної спадщини та інтеграції української діаспори. Сучасний етап співпраці, позначений геополітичними викликами, зокрема російською агресією проти України, характеризується інтенсифікацією культурних ініціатив, спрямованих на підтримку української культури, збереження національної ідентичності та формування спільного європейського культурного простору. Культурна співпраця охоплює організацію фестивалів, виставок, літературних обмінів, кінематографічних проєктів і цифрових ініціатив, які сприяють міжкультурному діалогу та солідарності.

Сучасні умови українсько-польської культурної співпраці значною мірою визначаються наслідками повномасштабної війни, розпочатої Росією проти України в 2022 році. Польща стала ключовим партнером України, прийнявши мільйони біженців і надаючи підтримку в різних сферах, включаючи культуру. Як зазначає М. Литвин, «культурна співпраця після 2022 року набула нового значення, ставши інструментом не лише популяризації української культури, а й підтримки біженців і протидії російській пропаганді» [9, с. 67]. Цей період характеризується зростанням кількості культурних заходів, спрямованих на інтеграцію українців у польське суспільство та збереження їхньої національної ідентичності.

Культурна співпраця також тісно пов'язана з європейською інтеграцією України. В. Тарасенко підкреслює, що «польська підтримка української культури є частиною ширшої стратегії просування європейських цінностей, таких як демократія, свобода слова та культурне розмаїття» [12, с. 24]. У цьому контексті культурні ініціативи стають платформою для демонстрації солідарності та спільного бачення європейського майбутнього.

Організація фестивалів є однією з найпоширеніших форм культурної співпраці. Такі події, як «Дні української культури» у Варшаві, Кракові та Гданську, а також «Фестиваль української культури» у Перемишлі, залучають тисячі учасників і сприяють популяризації української музики, танців, кухні та мистецтва. Л. Демська-Будзуляк зазначає, що «ці фестивалі не лише презентують українську культуру польській аудиторії, а й створюють простір для діалогу між українською діаспорою та місцевими громадами» [4, с. 15]. Після 2022 року такі заходи набули особливого значення, оскільки вони часто мають благодійний характер, спрямований на підтримку України.

Переклади літературних творів є важливим елементом культурної співпраці. Польські видавництва активно публікують переклади творів українських авторів, таких як Оксана Забужко, Сергій Жадан і Юрій

Андрухович, що сприяє популяризації української літератури. Водночас польська література, зокрема твори Ольги Токарчук і Станіслава Лема, перекладається українською, збагачуючи культурний простір України. Л. Филипович та Г. Гофман підкреслюють, що «літературний обмін сприяє формуванню спільного інтелектуального простору, який допомагає долати історичні бар'єри» [14, с. 47]

Спільні кінематографічні ініціативи набули популярності в останні роки. Фільми, створені за участю українських і польських режисерів, такі як «Довбуш» чи документальні стрічки про війну в Україні, демонструються на міжнародних фестивалях і сприяють популяризації української культури. В. Вознюк зазначає, що «кінематографічні проекти є ефективним інструментом культурної дипломатії, який дозволяє доносити українські наративи до широкої аудиторії» [2, с. 30]. Польські кінофестивалі, такі як Варшавський міжнародний кінофестиваль, регулярно включають українські фільми, що посилює культурний діалог

Спільні виставки сучасного мистецтва та історичних артефактів є ще однією формою співпраці. Після 2022 року польські музеї та галереї активно підтримують українських художників, які змушені були покинути батьківщину через війну. Л. Демська-Будзуляк підкреслює, що «виставки українського мистецтва в Польщі, такі як «Україна: мистецтво в часи війни», стали символом солідарності та сприяли популяризації української культури» [4, с. 18]. Ці проекти також залучають українську діаспору, яка бере активну участь у їхній організації.

У сучасних умовах цифрові технології відіграють дедалі більшу роль у культурній співпраці. Онлайн-платформи для культурного обміну, віртуальні музеї та цифрові архіви дозволяють розширювати доступ до культурних ресурсів. В. Тарасенко зазначає, що «цифрові проекти, такі як спільні онлайн-виставки чи платформи для вивчення української культури, стали важливим інструментом для залучення молоді та діаспори» [12, с. 26]. Ці

ініціативи є особливо актуальними в умовах війни, коли фізична мобільність обмежена.

Українська діаспора в Польщі, яка значно зросла після 2022 року, відіграє ключову роль у двосторонній культурній співпраці. Культурні центри, такі як Український дім у Варшаві та Союз українців у Польщі, стали осередками для організації заходів, спрямованих на збереження української ідентичності та інтеграцію в польське суспільство. Л. Филипович та Г. Гофман підкреслюють, що «діаспора не лише бере участь у культурних проєктах, а й ініціює їх, створюючи міст між українською та польською культурами» [14, с. 50]. Наприклад, діаспора активно підтримує організацію благодійних концертів і літературних вечорів, кошти від яких спрямовуються на допомогу Україні.

#### **2.4. Перспективи подальшої співпраці та виклики у контексті європейської інтеграції**

Незважаючи на значний прогрес, культурна співпраця стикається з низкою викликів. Одним із них є обмеженість фінансування, що впливає на масштаби проєктів. В. Вознюк зазначає, що «багато культурних ініціатив залежать від грантової підтримки ЄС або благодійних внесків, що створює нестабільність у їхній реалізації» [2, с. 32]. Іншим викликом є нерівномірний розподіл культурних заходів, які зосереджені переважно у великих містах, що обмежує доступність для регіональних громад.

Політизація історичних питань також може впливати на культурну співпрацю. М. Литвин підкреслює, що «дискусії щодо Волинської трагедії іноді створюють напругу, яка відображається на сприйнятті культурних проєктів» [9, с. 70]. Для подолання цього виклику необхідні зусилля в організації діалогу та акцентування на позитивних аспектах спільної історії.

Перспективи двосторонньої культурної співпраці пов'язані з розширенням цифрових ініціатив, залученням молоді та поглибленням інтеграції української діаспори. В. Тарасенко зазначає, що «створення спільних цифрових платформ для культурного обміну може значно розширити аудиторію та забезпечити сталість проєктів» [12, с. 28]. Крім того, залучення молодіжних організацій до культурних ініціатив сприятиме формуванню нового покоління, яке поділяє європейські цінності та спільне бачення майбутнього.

Двостороння культурна співпраця між Україною та Польщею в сучасних умовах є динамічним процесом, який охоплює фестивалі, літературний обмін, кінематографічні проєкти, мистецькі виставки та цифрові ініціативи. Ця співпраця відіграє ключову роль у популяризації української культури, інтеграції діаспори та зміцненні партнерства в умовах війни та європейської інтеграції. Попри виклики, такі як обмежене фінансування та політизація історії, перспективи розвитку співпраці залишаються обнадійливими завдяки активній участі діаспори, цифровим технологіям і солідарності між народами.

Українсько-польська гуманітарна співпраця є стратегічним елементом підтримки європейської інтеграції України, сприяючи зближенню з європейськими стандартами через культурний обмін, освітні ініціативи та соціальні проєкти. Польща, як один із головних адвокатів України в ЄС, відіграє ключову роль у реалізації спільних ініціатив, які зміцнюють двосторонні зв'язки та просувають Україну до членства в Євросоюзі. Культурна дипломатія, зокрема спільні фестивалі, літературні переклади та кінопроєкти, популяризує українську культуру в Європі, формуючи позитивний імідж України. О. Лукачук зазначає, що такі ініціативи підкреслюють спільні європейські цінності, сприяючи діалогу між народами [35, с. 45]. Освітні програми, такі як стипендії для українських студентів і спільні наукові дослідження, готують фахівців для інтеграції в європейський

простір, а програми Erasmus+ і Horizon Europe гармонізують стандарти освіти та науки. Я. Ольховські підкреслює, що польська підтримка української молоді через академічні програми є важливим внеском у європейську інтеграцію [41, с. 12]. Значну роль відіграє українська діаспора в Польщі, яка зросла після 2022 року і виступає посередником у гуманітарному обміні, підтримуючи культурні центри, освітні курси та благодійні акції. OECD наголошує, що діаспора посилює зв'язки між Україною, Польщею та ЄС, сприяючи сталій інтеграції [40, с. 8]. Цифрові платформи, такі як онлайн-курси, віртуальні музеї та архіви, розширюють доступ до гуманітарних ресурсів, залучаючи молодь і забезпечуючи сталість проєктів у нестабільних умовах. А. Куцик зазначає, що цифрові ініціативи можуть стати основою для довгострокової співпраці [17, с. 20]. Проте співпраця стикається з фінансовими обмеженнями, оскільки багато проєктів залежать від нестабільних грантів ЄС, що ускладнює їхню реалізацію. Міграційні виклики, пов'язані з інтеграцією біженців, вимагають значних ресурсів для мовних і соціальних програм, а брак координації може спричинити напругу в суспільстві. Політизація історичних питань, зокрема щодо Волинської трагедії, залишається перешкодою для безперешкодного діалогу. М. Вахудова вказує, що громадянське суспільство може відіграти ключову роль у подоланні цих бар'єрів через спільні ініціативи [47, с. 15]. Геополітична нестабільність, спричинена війною, додає невизначеності, обмежуючи інвестиції в гуманітарні проєкти. Для подолання цих проблем необхідно залучати стабільне фінансування через європейські фонди, розробляти комплексні програми інтеграції для діаспори, посилювати діалог щодо історичних питань через наукові та культурні заходи, а також активно використовувати цифрові інструменти для забезпечення доступності й ефективності співпраці. Перспективи гуманітарної співпраці залишаються оптимістичними завдяки підтримці Польщі, залученню ЄС і активній участі молоді, яка може стати рушієм майбутніх ініціатив.



## ВИСНОВКИ

Українсько-польські гуманітарні відносини є багатогранним і стратегічно важливим явищем, яке відіграє ключову роль у зміцненні двостороннього партнерства, подоланні історичних бар'єрів і підтримці європейської інтеграції України. Дослідження, проведене в межах цієї роботи, дозволило систематизувати теоретичні, історичні та сучасні аспекти гуманітарної співпраці, виокрепивши її основні напрями, виклики та перспективи.

У першому розділі було визначено гуманітарне співробітництво як комплексну форму міжнародної взаємодії, що охоплює культурний, освітній, науковий і соціальний обмін, спрямований на гармонізацію суспільних відносин і просування спільних цінностей. Методологічні підходи, такі як системний, порівняльний, інституційний, соціокультурний і конструктивістський, забезпечують комплексний аналіз гуманітарних зв'язків, дозволяючи враховувати їхню багатогранність і вплив історичних, міграційних та геополітичних факторів. Джерельна база, що включає наукові статті, звіти міжнародних організацій і українські публікації, підтверджує актуальність і різноманітність досліджень українсько-польських відносин, хоча потребує поглиблення аналізу неформальних ініціатив.

Другий розділ розкрив особливості як сучасного, так й історичного, розвитку гуманітарної співпраці, підкресливши вплив ключових подій, таких як існування Речі Посполитої, Волинська трагедія, демократичні революції в Україні та російська агресія 2014 і 2022 років. Ці події сформували сучасний стан відносин, позначений активізацією культурно-освітніх зв'язків, зокрема академічної мобільності, літературного обміну та мистецьких проєктів. Історична пам'ять відіграє двоїсту роль, будучи джерелом як викликів, так і можливостей для співпраці. Спільні

історичні дослідження, культурні заходи та освітні програми сприяють подоланню стереотипів і формуванню культури примирення.

У другому розділі також висвітлено сучасний стан і перспективи гуманітарних відносин, акцентуючи увагу на культурній дипломатії, освітніх і наукових ініціативах, а також ролі української діаспори в Польщі. Повномасштабна війна, розпочата Росією в 2022 році, посилила значення гуманітарної співпраці, яка стала інструментом інтеграції біженців, популяризації української культури та протидії російській пропаганді. Діаспора відіграє роль посередника, підтримуючи культурні центри, освітні програми та благодійні акції. Однак співпраця стикається з фінансовими обмеженнями, міграційними викликами, політизацією історичних питань і геополітичною нестабільністю.

Перспективи українсько-польської гуманітарної співпраці пов'язані з розширенням цифрових ініціатив, таких як онлайн-платформи для культурного й освітнього обміну, залученням молоді та поглибленням інтеграції діаспори. Стабільне фінансування через європейські фонди, розвиток комплексних програм інтеграції та діалог щодо історичних питань є необхідними для подолання викликів. Польща залишається стратегічним партнером України, а гуманітарна співпраця – важливим елементом наближення України до ЄС.

Отже, українсько-польські гуманітарні відносини є динамічним процесом, який поєднує культурні, освітні, наукові та соціальні ініціативи, сприяючи взаєморозумінню, стабільності та європейській інтеграції. Подальший розвиток співпраці залежить від скоординованих зусиль обох країн, активної участі громадських організацій і використання інноваційних підходів для забезпечення сталості та інклюзивності проєктів.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданов, О. Гуманітарна співпраця України з країнами ЄС: виклики та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*, 2023, № 1(56), с. 45–52. URL: <http://visnyk-ir.knu.ua/index.php/visnyk-ir/article/view/123>
2. Вознюк В. Співробітництво України та Республіки Польща у галузі науки та освіти в 90-их рр. ХХ – на початку ХХІ ст. *Науковий часопис Інституту Польщі Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 2015, С. 25–35.
3. Гнатюк, М. Культурна дипломатія як інструмент гуманітарного співробітництва. *Міжнародні відносини: теорія та практика*, 2022, № 2(14), с. 78–85. URL: <http://journal-ir.org.ua/article/2022/14/78>
4. Демська-Будзуляк Л. Українсько-польські інтелектуальні зв'язки: виклики історії. *Київські полоністичні студії*, 2024, С. 10–20.
5. Державна служба статистики України. URL: [https://ukrstat.gov.ua/Freedom House. \(2025\). Poland: Freedom in the World 2025 Country Report. URL: https://freedomhouse.org/country/poland/freedom-world/2025](https://ukrstat.gov.ua/Freedom House. (2025). Poland: Freedom in the World 2025 Country Report. URL: https://freedomhouse.org/country/poland/freedom-world/2025) Freedom House
6. Забужко, О. Вплив війни на гуманітарну співпрацю України з європейськими партнерами. *Стратегічні пріоритети*, 2022, № 3(52). С. 112–120. URL: <http://sp.niss.gov.ua/index.php/sp/article/view/456>
7. Коппель, О. Гуманітарне співробітництво в системі міжнародних відносин. *Політичні науки та методика викладання суспільних дисциплін*, 2019, № 4(22), с. 34–41. URL: <http://pnm.knu.ua/index.php/pnm/article/view/89>
8. Кравченко, П. Академічна мобільність як інструмент гуманітарної інтеграції. *Освітній простір України*, 2021, № 19, с. 56–63. URL: <http://edu-space.org.ua/index.php/esp/article/view/234>

9. Литвин М. Українсько-польські наукові зв'язки у гуманітарній сфері. *Вісник НАН України*, 2015, № 3, с. 65–72.
10. Матяш, І. Гуманітарна дипломатія: історичний та сучасний виміри. *Історичні студії Східної Європи*, 2020, № 7, с. 23–30. URL: <http://hsee.knu.ua/index.php/hsee/article/view/67>
11. Мунько А. Ю., Трещов М. М. Україна в світі: соціально-економічний вимір. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2 (105). С. 327-335. URL: [er.dduvs.edu.ua](http://er.dduvs.edu.ua)
12. Тарасенко В. Українсько-польська гуманітарна співпраця: сучасний стан та перспективи. *Вісник: Міжнародні відносини*, 2023, № 1. С. 20–30.
13. Україна: 30 років на європейському шляху / Ю.Якименко [та ін.]; *Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова*, К.: Заповіт, 2021. 392 с.
14. Филипович Л., Гофман Г. Україно-польські наукові відносини в сфері релігієзнавства: віхи новітньої історії, постаті, перспективи. *Українська Релігієзнавча Енциклопедія*, 2023, С. 40–50.
15. Almond, Gabriel A.; Powell, G. Bingham. *Comparative Politics: Structural-Functionalism*. Muzaffarpur: LS College Press, 2019. 65 с.
16. AP News. *Right-wing populists hopeful after first round of Polish presidential election*. 2025, May 20. URL: <https://apnews.com/article/203b163a40aaa1c28c153fa338bd92ff>
17. Bharti S. S., Aryal S. K., Kutsyk A. The Ukraine crisis: Poland as a strategic crossroad in Eastern Europe. *Eastern Journal of European Studies*. 2024. T. 15, № 1. S. 324–344. URL: <https://doi.org/10.47743//ejes-2024-0114>.
18. Bieleń S. Paradoxes of Polish foreign policy. *Studia Europejskie*, 2004, № 2, с. 5–15.

19. Chekalenko L. Independent Ukraine and independent Poland. *Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine*, 2009, № 15, C. 43–52.
20. Czepil B., Jańczak J. Humanitarian superpower? Ukrainian refugees in Poland post-2022. *Eastern Journal of European Studies*, 2024. C. 41–60. DOI: 10.47743/ejes-2024-SI02
21. Czetyrba-Piszczako M., Czetyrba M. Cultural and linguistic identity of Ukrainians in Warmia and Mazury. *Studia Warminskie*, 2015, C. 10–20. DOI: 10.15290/sw.2015.15.40
22. Czornik K. Ukraine's place in Polish foreign policy post-Orange Revolution. *Stosunki Polski z sąsiadami*, 2011. C. 5–20.
23. Długosz P., Kryvachuk L., Izdebska-Długosz D. War refugees from Ukraine: Life in Poland and future plans. *Wydawnictwo Academicon*, 2022. C. 1–20. DOI: 10.52097/acapress.9788362475971
24. Domaradzki J. et al. Volunteering in the Ukrainian refugee crisis in Poland. *Frontiers in Public Health*, 2022. C. 1–10. DOI: 10.3389/fpubh.2022.979751
25. Drzewicki A. Security relations with Ukraine: Polish perspective. *Bezpieczeństwo narodowe*, 2011, № 1. C. 10–25.
26. Duszczyk M., Kaczmarczyk P. War in Ukraine and migration to Poland: Outlook and challenges. *Intereconomics*, 2022. C. 164–170.
27. Easton, David. *A Systems Analysis of Political Life*. New York: John Wiley & Sons, 1965. 507 c.
28. EWL, Studium Europy Wschodniej UW. From Poland to Germany: New trends in Ukrainian refugee migration. *EWL Report*, 2023. C. 5–20.
29. Freedom House. (2025). Poland: Freedom in the World 2025 Country Report. URL: <https://freedomhouse.org/country/poland/freedom-world/2025>
30. Halbwachs, Maurice. Концепція колективної пам'яті. M. Halbwachs *Social Frameworks of Memory*. Paris: Alfred Knauth, 1925. C. 43–89.

31. Isar, Yudhishtir. Culture in EU External Relations: Preparatory Action Y. Isar. *Cultural Relations Platform*. Brussels: EUNIC, 2014. 160 c.
32. Journal of Migration and Health. War trauma among Ukrainian refugees in Poland. *Journal of Migration and Health*, 2023. C. 1–8. DOI: 10.1016/j.jmh.2023.100196
33. Kryshchanovych M. International cooperation between Ukraine and Poland. *Chronicle of Volyn*, 2021, № 24. C. 35–44. DOI: 10.32782/2305-9389/2021.24.35
34. Kyrydon A., Troian C. Ukrainian-Polish relations: Interaction discourse. *Foreign Affairs*, 2015, № 1. C. 8–20.
35. Lutsyshyn, Halyna & Kornat, Lesia & Lukachuk, Olena. (2024). Poland's Cultural Diplomacy in Ukraine. Language. Culture. Politics. *International Journal*. 1. DOI: 161-175. 10.54515/lcp.2024.1.161-175.
36. Lymar V. Ukraine's integration interests: EU or Customs Union. *Economic Herald of the Donbas*, 2013, № 4. C. 15–30. URL: [http://www.evd-journal.org/download/2013/2013-4/EVD\\_2013-No4-33-39.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2013/2013-4/EVD_2013-No4-33-39.pdf)
37. Ministry of Family, Labour and Social Policy. (2025, March 4). Poland with the lowest unemployment rate in the EU. URL: <https://www.gov.pl/web/family/poland-with-the-lowest-unemployment-rate-in-the-eu>
38. Monitor Deloitte. Refugees from Ukraine in Poland: Challenges and potential for integration. *Deloitte Report*, 2022. C. 1–25. URL: <https://journalse.com/the-transformation-of-polish-ukrainian-relations-in-the-context-of-migration-policy-implementation/>
39. Narodowy Bank Polski. Socio-economic situation of Ukrainian migrants in Poland. *NBP Report*, 2023. C. 10–30.
40. OECD Economic Surveys: Ukraine 2025. *OECD*. URL: [https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/oecd-economic-surveys-ukraine-2025\\_0bb82ef9/940cee85-en.pdf](https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_0bb82ef9/940cee85-en.pdf).

41. Olchowski J. West-gravitating strategic reorientation of Ukraine as a key factor of Central European security. *WiseEuropa STRONA GŁÓWNA - WiseEuropa*. URL: [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-01/article\\_ies\\_policy\\_papers\\_no\\_2024-01\\_14012025-poland.pdf](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-01/article_ies_policy_papers_no_2024-01_14012025-poland.pdf).
42. Petras M. Strategic partnership between Poland and Ukraine. *Institute of Central Europe*, 2021. С. 10–20. URL: <https://surli.cc/ybtwnt>
43. Podrucka P., Szkoła J. Ukrainians as diaspora and national minority in Poland. *RSAWL*, 2011. С. 12–25. URL: <https://surl.li/yojxqp>
44. Schimmelfennig, Frank; Sedelmeier, Ulrich. Євроінтеграція та модель зовнішніх стимулів. F. Schimmelfennig, U. Sedelmeier. *The Politics of European Union Enlargement: Theoretical Approaches*. London: Routledge, 2005. С. 210–228.
45. Szeptycki A. Poland-Ukrainian relations. *Revista UNISCI*, 2016. С. 5–15. URL: <https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-78913/UNISCIDP40-4AndrzejSzeptycki.pdf>
46. Turchyn Y. Ukrainian state and foreign Ukrainians in Poland. *Scientific Works*, 2014. С. 15–30. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/9/16/paragraphs/810/turchyn.pdf>
47. Vachudova MA, Koval N. Ukraine's Challenge to Europe: The EU as an Ethical and Powerful Geopolitical Actor. *Ethics & International Affairs*. 2024; 38(3):308-332. DOI:10.1017/S0892679424000364
48. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org/>
49. World Bank. (2024, April 11). World Bank Raises Polish Growth Forecast to 3% in 2024. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/04/11/world-bank-raises-polish-growth-forecast-to-3-in-2024-sluggish-growth-delays-economic-recovery-in-emerging-europe-and-ceBanque Mondiale>

50. Yeleyko I., Krayevska O. Labour migration from Ukraine to Poland: Current state and perspectives. *Studia Europejskie – Studies in European Affairs*, 2020, № 3/ C. 115–130. URL: DOI: 10.33067/SE.3.2020.7
51. Yevtukh V., Troshchinsky V., Popok A. Foreign Ukrainians. *Textbook*, 2005. C. 20–35. URL: <https://science.lpnu.ua/shv/all-volumes-and-issues/volume-5-number-1-2019/priorities-ukrainian-national-minority-activities>
52. Zawadzka-Paluckta N. Ukrainian refugees in Polish press. *Discourse & Communication*, 2023, C. 1–18. URL: DOI: 10.1177/17504813221111636
53. Zięba R. Ukraine as a subject of rivalry between West and Russia. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, 2015, № 3. C. 10–25. URL: [https://www.researchgate.net/publication/297734869\\_Ukraina\\_jako\\_przedmiot\\_rywalizacji\\_miedzy\\_Zachodem\\_a\\_Rosja\\_Ukraine\\_as\\_a\\_subject\\_of\\_rivalry\\_between\\_the\\_West\\_and\\_Russia](https://www.researchgate.net/publication/297734869_Ukraina_jako_przedmiot_rywalizacji_miedzy_Zachodem_a_Rosja_Ukraine_as_a_subject_of_rivalry_between_the_West_and_Russia)

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна  
 Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин і  
 туристичного бізнесу»  
 Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

### **ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА**

на дипломну роботу студентки Кружиліної Анни Миколаївни, спеціальність 291  
 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»  
 на тему «Особливості українсько-польських відносин у гуманітарній сфері»

«06» червня 2025 р.  
 м. Харків

Метою бакалаврської роботи Кружиліної А.М. є комплексний аналіз особливостей українсько-польських відносин у гуманітарній сфері, визначення їхнього сучасного стану, ключових напрямів та перспектив розвитку.

Робота має логічну, послідовну структуру та відповідає чинним вимогам, щодо такого типу робіт. Вона складається із вступу, двох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

У першому розділі розглянуто теоретичні та методичні основи стосовно дослідження українсько-польської гуманітарної співпраці.

Другий розділ присвячено аналізу стану та перспектив двостороннього гуманітарного співробітництва між Україною та Польщею. Висвітлено питання гуманітарного співробітництва в цілому, культурно-освітніх зв'язків історичної пам'яті.

Під час підготовки бакалаврської роботи Кружиліної А.М. проявила себе як дисциплінована, відповідальна студентка. Протягом підготовки дослідження авторка конструктивно працювала над складанням і уточненням плану роботи, її основною частиною, пошуком та упорядкуванням наукових джерел, вносила пропозиції та виправлення у текст згідно з отриманими рекомендаціями й зауваженнями.

Робота пройшла перевірку на наявність запозичень. В цілому дипломне дослідження Кружиліної А.М. справляє позитивне враження.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «бакалавр» студентки Кружиліної Анни Миколаївни на тему «Особливості українсько-польських відносин у гуманітарній сфері» може бути рекомендована до захисту в Екзаменаційній комісії із захисту бакалаврських робіт за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Науковий керівник:  
 кандидат політичних наук, доцент,  
 доцент кафедри світової політики,  
 дипломатії та туристичного бізнесу



Олександр БЕЗРУК

Харківський національний  
педагогічний університет  
імені Г. С. Сковороди  
м. Харків  
09.06.2025

Екзаменаційній комісії із захисту  
кваліфікаційних бакалаврських робіт  
студентів спеціальності 291  
«Міжнародні відносини, суспільні  
комунікації та регіональні студії»

### **ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ**

на кваліфікаційну роботу бакалавра  
студентки спеціальності 291 «Міжнародні відносини,  
суспільні комунікації та регіональні студії»  
Кружиліної Анни Миколаївни

на тему: «Особливості українсько-польських відносин у гуманітарній сфері»

Актуальність кваліфікаційної роботи Кружиліної Анни Миколаївни обумовлена значущістю гуманітарної співпраці між Україною та Польщею в плані посилення стратегічного партнерства між обома країнами. Польща виступає важливим партнером для України як мінімум з двох причин: по-перше, через факт географічного сусідства (геополітичний аспект); по-друге – з нааявністю періоду тривалого співробітництва у різних сферах взаємодії від часу здобуття Україною незалежності в 1991 році (міжнародний аспект) і важливістю подовження цієї співпраці в умовах російської збройної агресії.

Метою роботи є комплексний аналіз особливостей українсько-польських відносин у гуманітарній сфері, визначення їхнього сучасного стану, ключових напрямів та перспектив розвитку.

Структура роботи є логічною та послідовною, відповідає поставленим завданням. Вступ містить пункти актуальності, мети та завдань, об'єкт, предмет та методологію дослідження.

У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні основи дослідження українсько-польських відносин у гуманітарній сфері. Студентка доволі вдало експлікує поняття «гуманітарного співробітництва» та супровідні категорії, наводить статистичні та якісні данні економічного та соціально-політичного профілю обох країн.

Другий розділ присвячено аналізу динаміці та змістовим особливостям розвитку двостороннього гуманітарного співробітництва. Кружиліною А.М. проаналізовано стан та характер культурно-освітніх зв'язків, приділено увагу

проблемі історичної пам'яті, що є вельми актуальною та сенситивною темою в українсько-польських відносинах. Останній підрозділ другого розділу розкриває тенденції та перспективи розвитку гуманітарного співробітництва між обома країнами.

Висновки цілком кореспондують з поставленими завданнями і свідчать про вміння авторки застосовувати навички критичного аналізу для оцінки досліджуваної проблеми / ситуації.

В цілому робота справляє позитивне враження і свідчить про набуття студенткою Кружиліною А.М. відповідних компетенцій для проведення дослідницької діяльності. Робота має теоретичну та практичну значущість.

Разом з тим, окремим недоліком роботи є вельми обмежена увага до питання розвитку гуманітарної співпраці Україна-Польща саме в умовах російсько-української війни. Але наведене зауваження не впливає на загальну позитивну оцінку дипломної роботи Кружиліної А.М.

У якості висновку слід зауважити: кваліфікаційна бакалаврська робота Кружиліної Анни Миколаївни на тему «Особливості українсько-польських відносин у гуманітарній сфері» відповідає вимогам, що пред'являються до робіт такого типу, і заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка – на присвоєння кваліфікації бакалавра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Рецензент:

кандидат політичних наук, доцент,  
доцент кафедри політології, соціології і  
культурології  
Харківського національного  
педагогічного університету  
імені Г. С. Сковороди

Юлія КАЛЮЖНА

